

**A MAGYARORSZÁGON ÉLŐ NEMZETISÉGEK JOGAINAK VÉDELME T ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES**

3/2024. számú

ELVI ÁLLÁSFOGLALÁS

**ÓVODAI FELVÉTELI GYAKORLAT ESETI ÉS ÁLTALÁNOS
SZEGREGÁCIÓS HATÁSÁIRÓL, VALAMINT
A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAMOK TARTALMÁRÓL**

Budapest, 2025. január 31.

Tartalom

I. Bevezetés	3
1.1. Az eljárás megindítása, a biztoshelyettes hatásköre	3
1.2. A roma gyerekek iskolai szegregációjának gyakorlatával kapcsolatos biztoshelyettesi tapasztalatok	5
1.3. Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek	7
1.4. Az alkalmazott jogszabályok	8
1.5. Érintett szervek	8
II. Tényállás	9
2.1. Az elvi állásfoglalás alapját képező panaszbeadvány tartalmának ismertetése.....	9
2.2. A megkeresett szervek válaszai	14
2.2.1. Kalocsa Város polgármesterének válasza	14
2.2.2. Kalocsa Város Óvodája és Bölcsődéje vezetőjének válasza.....	15
2.2.3. Kalocsa Roma Nemzetiségi Önkormányzatának válasza	17
2.3. Az Óvoda Pedagógiai Programja	17
2.4. Az Óvodavezető válasza a hiánypótlásról szóló felhívásra.....	18
2.5. A Viola utcai tagóvoda végleges bezárása	21
2.6. A tagóvoda bezárásának utánkövetése	21
2.6.1. Egyeztetés a Viola utcai tagóvoda bezárását követően.....	21
2.6.2. A helyszíni látogatások tapasztalatai	23
III. A vizsgálat alapjogi vonatkozásai	26
3.1. Az emberi méltósághoz való jog és az egyenlő bánásmód követelménye	26
3.2. Oktatáshoz fűződő alapjog	27
3.3. Gyermeki jogok	28
3.4. A jogállamiságból levezethető jogbiztonság elve.....	29
3.5. Tisztességes eljáráshoz való jog	29
IV. Érdemi megállapítások	31
4.1. Szegregációs mechanizmusok Kalocsa óvodás korú gyermekeinek felvételi és átvételi eljárása során	31
4.2. A jogállamiságból levezethető jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog	32
4.3. Kalocsa Város Óvodájának és Bölcsődéjének Pedagógiai Programja által szabályozott roma nemzetiségi neveléssel kapcsolatos visszasságok	34
4.4. Együttműködési kötelezettség megsértése	40
V. Összefoglalás	42
VI. Javaslatok	44

I. Bevezetés

Magyarország Alaptörvénye és az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) szerint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes kiemelt feladata, hogy figyelemmel kísérje a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését és ezzel összefüggésben szerzett tapasztalatairól rendszeresen tájékoztatást nyújtson, illetve felhívja a nyilvánosság és az érintett intézmények figyelmét a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére. Az alapvető jogok biztosának helyettese fent megjelölt feladatai ellátása érdekében elvi állásfoglalást adhat ki. Az állásfoglalás célja, hogy felhívja a jogalkotó és a nyilvánosság figyelmét a hazai nemzetiségi közösségek tagjai egyéni és kollektív jogainak megőrzésével kapcsolatos teendők fontosságára, a nemzetiségi alapjogok, illetve az egyenlő bánásmód elvének sérelmével fenyegető helyzetre és aggályos gyakorlatra, továbbá felmutasson olyan jó gyakorlatokat, amelyek a nemzetiségi jogok sikeres érvényesítését szolgálhatják.

1.1. Az eljárás megindítása, a biztoshelyettes hatásköre

2023 februárjában jogi képviselőjük útján két hazai civil szervezet nyújtott be panaszt az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalába. A beadványozók nagyobb számú, roma nemzetiségű, életvitelszerűen Kalocsán élő óvodás korú gyermek óvodai ellátásának ügyében kérték a nemzetiségi biztoshelyettes vizsgálatát.

A beadványozók szerint **Kalocsa Város Óvodájában** (a továbbiakban: Óvoda), illetve annak **egyes tagintézményeiben** (a továbbiakban: Tagóvoda, illetve Tagintézmény) a gyermekeket roma nemzetiségük miatt **különböző formában hátrányos megkülönböztetés érte a panasz benyújtásának időpontjában, óvodai nevelésük a településen található tagintézmények között, majd egyes tagintézményeken belül is szegregált módon zajlott.**

A beadványozók sérelmezték azt is, hogy az Óvoda, illetve annak fenntartója, **Kalocsa Város Önkormányzata** (a továbbiakban: Fenntartó) 2022 nyarán a szegregáció és az elégtelen szolgáltatások miatt **átiratkozási kérelmet** benyújtó roma családok számára **nem biztosította a tisztességes eljáráshoz való jogot** azzal, hogy az írásban is előterjesztett kérelmeikkel kapcsolatban **alakszerű határozatot nem hozott**, így számukra **jogorvoslati lehetőséget sem biztosított.**

Az alapvető jogok biztosának és biztoshelyetteseinek **feladat- és hatáskörét**, valamint az ezek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv vagy közszolgáltatást végző szerv (a továbbiakban együtt: hatóság) tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszáság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A nevelési-oktatási intézmények, így az óvodák és annak fenntartói feladatait ellátó települési önkormányzatok állami **közfeladat ellátásában vesznek részt**, ezért az Ajb. 18. § (2) bekezdés a) pontja alapján közszolgáltatást végző szervnek minősülnek, amelyekre az alapvető jogok biztosa és a nemzetiségi biztoshelyettes vizsgálati jogosultsága egyértelműen kiterjed.

Az Ajb. 3. § (2) bekezdés d) pontja szerint az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese figyelemmel kíséri a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését, és közreműködik az alapvető jogok biztosának vizsgálatában. Az Ajb. 41. § (5) bekezdése azt is rögzíti, hogy az alapvető jogok biztosa a kiadmányozási jogot a Szervezeti és Működési Szabályzatban a helyettesekre átruházhatja.

Tekintettel arra, hogy a panasszal kapcsolatban felmerült az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülésével, az emberi méltósághoz és a jogbiztonsághoz fűződő alapjogokkal, valamint egyes gyermeki jogokkal összefüggő visszásság gyanúja, az Ajb. 18. § (1) bekezdése, 20. § (1) bekezdése és 21. § (1) bekezdés a) pontja alapján – figyelemmel az Ajb. 41. § (5) bekezdésére és az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2023. (VI. 16.) AJB utasítás 36. § (4) bekezdés b) pontjára – az alapvető jogok biztosának egyetértésével kezdtem meg az ügy körülményeinek feltárását. Ennek keretében nem csak **adatokat és információkat szereztem be írásban,** de **két alkalommal helyszíni vizsgálatot is lefolytattam,** amelynek során személyesen egyeztettem az Óvoda vezetőjével, illetve a Fenntartó képviselőjével, továbbá a beadványozók helyi és budapesti képviselőivel, valamint az ügyben érintett, Kalocsán élő roma nemzetiségű lakosokkal.

Állásfoglalásom elkészítését közel másfél évig tartó vizsgálat, számos írásbeli, telefonos és személyes egyeztetés, illetve az események utánkövetése előzte meg. Az átlagosnál hosszabb idejű vizsgálatra a panasszal kapcsolatos körülmények folyamatos változása miatt volt szükség. A beadványozó szervezetek, illetve az őket támogató helyi egyesület képviselői vizsgálatommal párhuzamosan azon dolgoztak, hogy a roma gyermekek integrációjának érdekében a szegregációs mechanizmusok felszámolásra kerüljenek Kalocsán, erőfeszítéseik mellett az ügyet szélesebb körű sajtónyilvánosság is körülvette. Mindezen tényezők együttes hatása, beleértve a helyi roma közösség számos tagjának aktív összefogását is oda vezetett, hogy **a fenntartó még vizsgálatom ideje alatt bezáratta az Óvoda panaszban érintett szegregált tagintézményét, az Óvoda intézményvezetői pozíciójában pedig – ettől függetlenül – személycserére került sor.**

A változások ellenére a helyi roma közösség tagjai maradéktalanul nem nyugodtak meg, tekintettel arra a hírre is, amely szerint a bezárt tagóvodát egy SNI gyermekeket befogadó intézményként nyitják majd újra 2024 őszén. Bár később tisztázódott, hogy ilyen elképzelés nem merült fel, továbbra is fennmaradt a félelem, hogy sikerül-e ténylegesen biztosítani a roma nemzetiségű gyermekek óvodai integrációját a településen. Végző állásfoglalásom kialakítása, illetve megfogalmazása előtt ezért szükségesnek tartottam a fentiekben röviden vázolt események nyomán követését is, tehát a 2024/25-ös nevelési év indulásának körülményeit a településen.

Fentiekén túl, a konkrét panasz feltárása során vált láthatóvá egy további probléma. A nemzetiségi óvodai nevelési program megszervezése és végrehajtása során ugyanis – feltehetően a lehetséges tartalom konkrét jogi szabályozásának hiányosságai okán – a kalocsai óvodában **a roma nemzetiségi program rávetíti a szegénységgel és deprivációval kapcsolatos sztereotípiákat a nemzetiségi identitáshoz kapcsolódó jellemzőkre**. Korábbi nemzetiségi ombudsmanhelyettesi tapasztalataim újabb példája során ebben az esetben is azzal szembesültem, hogy az Óvoda pedagógiai programjában ismertetett roma nemzetiségi nevelési program elsősorban a szegénységből fakadó devianciákkal és azok kezelési lehetőségeivel foglalkozik, és nem a roma nemzetiségi identitás megerősítésével kapcsolatos tényezőkre fókuszál, ezzel a gyermekek pozitív identitástudatának kialakulását akadályozza.

A panaszügy körülményeinek feltárásán túl elvi állásfoglalásom célja az is, hogy **felhívjam a jogalkotók figyelmét**: megfelelő szabályozás hiányában a köznevelési intézményekben zajló **roma nemzeti programok** sok esetben eredeti céljukkal ellentétes hatást fejthetnek ki, és **a pozitív identitástudat kialakítása helyett alkalmasak lehetnek a roma nemzetiséghez tartozó gyermekek és családjaik emberi méltóságának megsértésére**.

1.2. A roma gyerekek iskolai szegregációjának gyakorlatával kapcsolatos biztoshelyettesi tapasztalatok

A roma gyerekek iskolai szegregációjának kérdése az ombudsmani intézmény létrejöttének kezdetétől a mindenkori kisebbségi ombudsmanok figyelmének középpontjában állt. Folytatva hivatali elődeim gyakorlatát, nemzetiségi biztoshelyettesként mandátumom kezdete óta magam is **kiemelt figyelmet fordítok a roma gyerekek iskolai sikerességének kérdéskörére**, mivel meggyőződésem, hogy az évszázados kirekesztéstől sújtott közösség felemelkedésének útja mindenekelőtt a hátrányokat kiküszöbölő, egyenlő nevelésen-oktatáson keresztül vezet. Ezért **kiemelten fontosnak tartottam és tartom jelenleg is a szegregáció és annak valamennyi formája elleni hatékony és következetes fellépést**, így számos alkalommal és formában hívtam fel a figyelmet az esélyegyenlőség, valamint a diszkrimináció-mentesség megteremtésének szükségességére a hazai köznevelés rendszerében.

A szegregációs mechanizmusok magyarországi tendenciáit bemutató szakmai véleményemet és tapasztalataimat legátfogóbban ***A gyöngyöspatai roma gyerekek nevelési-oktatási helyzetével kapcsolatban feltárt egyedi és általános problémákról szóló 5/2021. elvi állásfoglalásomban***¹ összegeztem. A dokumentumban a konkrét helyzet értékelése nyomán részletesen elemeztem, hogy mely mechanizmusok vezettek, és vezetnek jelenleg is a roma tanulók oktatási diszkriminációjához, azon belül is a szegregált oktatási környezet kialakulásához.

2022-ben az iskolai hiányzások miatt nagy számban alkalmazott szankciókkal kapcsolatos panaszügy nyomán adtam ki ***Az iskolai hiányzások miatt indítható szabálysértési eljárások és más szankciók vizsgálatáról szóló 2/2022. elvi állásfoglalásomat***, amelyben – a 2021. évi gyöngyöspatai állásfoglaláshoz hasonlóan – alapjaiban tártam fel és elemeztem a hazai oktatási rendszer roma gyerekeket sújtó oktatási diszkriminációs mechanizmusait.

---

¹ Az érintett szakmai dokumentumok hozzáférhetőek: <https://nemzetisegijogok.hu/hu/web/njbh/jelentesek-es-allasfoglalasok>

Fentiek folytatásaként *A képesség szerinti osztályba sorolás és a roma gyermekek oktatási szegregációjának összefüggéseiről, valamint az oktatási inklúzió szükségességéről szóló 3/2023. állásfoglalásomban* arra hívtam fel nyomatékosan a figyelmet, hogy a szegregációval szemben **az inkluzív nevelés** lehet az a leginkább elfogadott pedagógiai irány, amely sikeresen veheti fel a küzdelmet az oktatásban megnyilvánuló kirekesztő mechanizmusokkal szemben. Az inkluzív nevelés számos jó gyakorlata ismert ma már hazánkban is, és a társadalmi igazságosság jegyében **az egyenlőség és az elfogadás értékeihez kapcsolódva** nemzetközileg elfogadott **alapelvvé** vált.

2024 januárjában adtam ki *Az óvodai költségtérítéssel foglalkozások, valamint az iskolai tagozatok szegregációs kockázatairól szóló 1/2024. állásfoglalásomat*, amelyben arra hívom fel a figyelmet, hogy a **költségtérítéssel alapon megszervezett óvodai külön foglalkozások**, valamint az **iskolai tagozatok** – még akkor is, ha azokért nem kell fizetni – bizonyos esetekben a **roma és/vagy hátrányos helyzetű gyermekek elkülönítését**, koncentrációját eredményezhetik egy-egy óvodai csoportban, illetve osztályban.

A fent említett valamennyi, a roma gyermekek nevelési-oktatási helyzetével kapcsolatban kiadott dokumentumban hivatkozom, közismert és az oktatási szakértők által részleteiben is kutatott tény, hogy Magyarországon az oktatási szegregáció a halmozottan hátrányos helyzetű, kiemelten a roma nemzetiségű gyermekekkel szemben megvalósított **leggyakoribb diszkriminációs mechanizmus**. Azok a gyermekek, akik szegregált iskolába kényszerülnek, gyakorlatilag egész későbbi életpályájukat kedvezőtlen irányba befolyásoló helyzetbe kerülnek.

A szegregált oktatásból egyenes út vezet az aluliskolázottság, a munkanélküliség és a teljes depriváció felé. A roma gyermekek iskolai szegregációjának problémája **évtizedek óta megoldatlan és folyamatosan súlyosbodó visszásság** hazánkban, a jelenség káros voltára és veszélyére figyelmeztető szakemberek, illetve nemzetközi szervezetek jelzései ellenére. A szegregáció mellett, hogy rontja a kiteljesedett élethez való esélyeket, legtöbb esetben együtt jár a **kisebrendűség és megbélyegzés** érzésével is, amely egy életen át elkísérheti a szegregáltan nevelt-oktatott gyermeket.

Sajnálatos módon egyre gyakrabban az a káros tendencia is megfigyelhető, hogy a roma és nem roma gyermekek köznevelési rendszeren belüli pályája **már hároméves korban, az óvodába lépés időpontjában ketté válhat, általában visszafordíthatatlanul és véglegesen**. Ennek egyik formája a roma és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodán belüli külön csoportba helyezése számos esetben látszólagos, vélelmezett indokokkal. Egy másik, elterjedt formája a fent bemutatott jelenségnek, ha az egy településen belül elérhető tagóvodák összetétele mutat markáns eltérést, aminek hátterében legtöbbször spontán szegregációs mechanizmusok is állhatnak, és amelyek felszámolásához önmagában sokszor még a legelkötelezettebb fenntartói szándék sem elegendő.

Számos szociológus, oktatáskutató hívta fel már a figyelmet arra is, hogy Magyarországon az oktatási-nevelési rendszernek a **társadalmi egyenlőtlenségeket konzerváló szerepe** rendkívül erős. Sokszor kiegyenlíteni sem képes azokat a hozott hátrányokat, amelyekkel a gyermek a köznevelési rendszerbe háromévesen belép, sőt, gyakran **fel is erősíti azokat**. Ez szorosan összefügg a szabad intézményválasztás kérdésével is, melynek mentén azon szülők, akik megfelelő anyagi lehetőségekkel rendelkeznek és kellően mobilisak, gyermekeiket „kimenekítik” a jobb adottságú, számukra „megfelelőbb összetételű”

– nem egyszer egyházi vagy alapítványi fenntartású – intézményekbe. **Ez a tendencia most már számos településen elérte az óvodák szintjét is**, aminek következtében **a társadalmi olló már háromévesen kinyílik**. Azon településeken, ahol a szülőknek nincs hova vinniük gyermeküket, az intézményen belül indulnak el a szelekciós mechanizmusok külön óvodai csoportok, majd hatéves kortól iskolai osztályok létrehozásával.²

Bár hazánkban az Alaptörvény szerint minden gyermeket megillet az ingyenes óvodai neveléshez és 16 éves korig az ingyenes oktatáshoz való jog, ugyanakkor megkerülhetetlen tény, hogy a gyermek családi háttere, társadalmi helyzete, és roma nemzetiséghez való tartozása – ritka kivételektől eltekintve – alapjaiban meghatározza a köznevelés rendszerén belüli pályafutását, egyben jövőbeni boldogulásának esélyeit. Mindezen körülmények tompítása, kiegyenlítése szempontjából kulcsfontosságú szerepe van annak, hogy a gyermek számára elérhető óvoda majd iskola milyen mértékben képes enyhíteni a hozott hátrányokon.

1.3. Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- Az emberi méltósághoz való jog [Alaptörvény II. cikk *Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz (...).*]
- Az egyenlő bánásmóddhoz és az esélyegyenlőség biztosításához kapcsolódó jogok [Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés *Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.* Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdés *Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.*]
- A nemzetiségek a magyar politikai közösségen belül, állami védelmet és támogatást élvező kulturális és politikai közösségek [Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdés első mondat *A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők.*]
- Gyermek védelemhez való joga [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés *Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.*]
- Az oktatáshoz való jog [Alaptörvény XI. cikk bekezdés *Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes, mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.*]
- A jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés *Magyarország független demokratikus jogállam.*]

---

² Több mint egy évtizede már hivatali elődöm is megállapította, hogy az ombudsmani hivatal működése során kivizsgált szegregációs ügyek között egyetlen olyan sem található, amelyben az intézmény, illetve a fenntartó ne hivatkozott volna szülői elvárásra. Volt olyan igazgató, aki azt is elmondta, hogy a szülők maximum 25-30 százaléknyi cigány gyermeket tolerálnak. Lásd: Hajas Barnabás – Szabó Máté (szerk.): Pajzsuk a törvény, Rászoruló csoportok az ombudsmani jogvédelemben. AJBH, Budapest, 2013. 113. o

- A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés *Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.*]

1.4. Az alkalmazott jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye (Alaptörvény);
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. CXI. törvény (Ajbt.);
- A nemzetiségek jogiról szóló 2011 évi CLXXIX. törvény (Njtv.);
- Az egyenlő bánásmód követelményéről és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.);
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (Nkt.);
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (EMMI rendelet);
- az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet (Kormányrendelet)
- A nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve (Irányelv)

1.5. Érintett szervek

- Belügyminisztérium Köznevelésért Felelős Államtitkára
- Kalocsa Város Polgármestere
- Kalocsa Város Képviselő-testülete
- Kalocsa Város Óvodája és Bölcsődéje

II. Tényállás

2.1. Az elvi állásfoglalás alapját képező panaszbeadvány tartalmának ismertetése

Az ügy tényállásának felvázolása és a megállapítások kialakítása során kiemelten fontos szerepet kap az egyes intézményeket érintő folyamatok bemutatása. Tekintettel arra, hogy a vizsgált időszakban az intézményvezetők személye, ezzel pedig az általuk meghatározott működési környezet és szakmai tartalom több alkalommal is változott, elvi állásfoglalásomban az érintett tisztségviselő megnevezése nélkül, de minden alkalommal külön is jelzem, hogy az adott megállapítás az Óvoda, illetve annak – aktuálisan vizsgált – Tagintézménye (Tagóvoda) mely működési időszakára vonatkozik. Eljárásom időszakában a város polgármesterének személye és képviselő-testületének összetétele is megváltozott, ezért az érdemi megállapítások alanya és a javaslatok címzettje eltérő.

A beadványozók 2023 februárjában nyújtották be panaszukat jogi képviselőjük útján. Beadványukban egy konkrétan megnevezett kalocsai illetőségű roma kisgyermek, valamint további, meg nem nevezett roma nemzetiségű óvodás korú gyermek ügyében kérték vizsgálatomat.

Megkeresésükből az derült ki, hogy a településen az Óvoda **több tagóvodával** működött párhuzamosan, amelyek egyike, a **Viola utcai tagóvoda az utóbbi években gyakorlatilag teljes mértékben szegregált intézménnyé vált**. Ennek oka az volt, hogy az intézmény a település egyik roma telepének szélén helyezkedett el, másrészt azok **a nem roma szülők**, akik szintén ennek a tagintézménynek a körzetében éltek gyermekükkel, már óvodakezdés előtt **átjelentkeztek** olyan körzetek óvodáiba, ahová nem, vagy csak kisebb létszámban jártak roma gyermekek. A **nem roma családok körzetből való kiengedése**, míg a **roma családok körzeten belül tartása** – akár szándékukkal ellentétesen is – vezetett oda, hogy az utóbbi években a település Viola utcai tagintézményébe gyakorlatilag már csak roma és hátrányos helyzetű gyermekek jártak. A szegregáció mellett a beadványozók szerint a szóban forgó tagintézmény **nem biztosított megfelelő ellátást** az oda járó gyermekek számára. Nem voltak megfelelő színvonalú fejlesztések, és sok esetben a gyermekekkel szembeni bánásmód is kifogásolható volt egyes pedagógusok részéről.

A panasz benyújtásának időpontjában a beadványban megnevezett gyermek 7 éves volt, és 2022 novemberéig a Viola utcai tagóvodába járt. A gyermek nagyanyja, aki egyben a gyámja is volt, 2022 nyarán megkísérelte az unokáját átíratni a település egy másik, a Bem apó utcában található tagóvodájába. A gyámként eljáró nagyszülő 2022. június 24-én írásban, postai úton adott be **átíratkozási kérelmet** úgy, hogy annak intézésére meghatalmazást adott az egyik helyi, roma lakosságot segítő egyesület számára (a továbbiakban: Egyesület). A **kérelemre azonban nem érkezett válasz**, ügyében **határozat nem született**, ezért még a nyáron felkereste az akkori óvodavezetőt, hogy érdeklődjön, unokája hova fog járni szeptembertől. A beadvány szerint a korábbi óvodavezető arról biztosította, hogy unokája a **Bem apó utcai tagóvodába járhat majd nagycsoportba, ahová egyébként az egész Viola utcai csoportot át fogják költöztetni költséghatékonysági okokból**. Szeptemberben a gyermek – az átíratkozási kérelem, és az óvodavezető tájékoztatása ellenére – a Viola utcai tagóvodában kezdte a nagycsoportot. A Bem apó utcai tagóvodába majd csak 2022 novemberében került át, együtt az egész csoporttal, mivel a Fenntartó úgy döntött, hogy a magas rezsiköltségek miatt

átmenetileg, a fűtési időszakra bezárja az alacsony létszámmal működő Viola utcai tagintézményt. A Bem apó utcai intézménybe átkerülve azonban azzal szembesültek a családok, hogy a „volt violások” a nem roma gyermekektől elkülönítve, külön csoportba kerültek, az udvaron a többiektől külön játszhattak, és külön bejáraton kellett bemenniük az épületbe.

A beadványozók ismertették azt is, hogy a fentiekkel párhuzamosan, még az őszi csoportos átköltöztetés előtt, 2022 nyár elején nem csak a beadványban megnevezett panaszos, de a Kalocsa, **Szólók köze szegregátumban** élő további tíz szülő is azzal a kéréssel fordult az Egyesület tagjaihoz, hogy **segítsenek nekik a Viola utcai tagóvodából átiratkozni a település más, nem szegregált tagóvodáiba**. Ezt elsősorban azért kezdeményezték, mert elmondásuk szerint a Viola utcai óvodában nem állt rendelkezésre megfelelő fejlesztés a gyerekek számára, nem voltak elégedettek azzal a bánásmóddal, amiben ott a gyermekeik részesültek, és zavarta őket az is, hogy az intézményben kizárólag roma gyerekek nevelése folyt.

2022. június 1-jén az Egyesület tagjai **szülői fórumot** tartottak, hogy tájékoztatást kaphassanak a szülők a lehetőségeikről, és főként felhívják arra a figyelmüket, hogy ha el akarnak menni a Viola utcai tagóvodából, akkor lehetőség szerint ne a legközelebbi másik óvodát válasszák valamennyien, mert akkor ismételten szegregált körülmények alakulhatnak ki.

A szervezet 2022. június 10-én újabb szülői fórumot hívott össze, ahová meghívtak egy fővárosi szakértőt is, hogy bemutassa a budapesti, Józsefvárosban működő **Befogadó Óvodák Programot**,³ mint mintaprogramot, amelynek célja a józsefvárosi óvodai szegregáció csökkentése volt.

2022. június 24-én **tizenegy szülő**, köztük a beadványban konkrétan megnevezett gyermek gyámja is – postai úton az óvodavezetőnek címezve – **átiratkozási kérelmet nyújtott be** a Viola utcai tagóvodából.

2022. július 8-ára a beadványozó szervezetek újabb szülői fórumot hívtak össze, amelyre meghívtak egy mediációs szakértőt is, aki a Befogadó Óvodák Program egyik civil partnerének képviselőjeként volt jelen, illetve a települési roma nemzetiségi önkormányzat elnökét. A beadványozók az eseményre meghívták a település polgármesterét is, aki telefonon jelezte, hogy egyéb elfoglaltsága miatt nem tud megjelenni a fórumon. Az eseményen hat szülő jelent meg, akik elmondták a konkrét problémáikat, eseteket említettek, például azt, hogy **többen közülük nem a „Viola óvodába” jelentkeztek, de az óvodavezető kötelezte őket a körzetben maradásra**. A szülők szerint volt, akinek „kemény harcok után”, többszöri megkeresésre sikerült elérnie, hogy az óvodavezető „kiengedje” a körzetből a gyerekét. A megbeszélés végén egy nyílt levelet fogalmaztak meg, amelyben a jelen lévő szülők egyhangúan kijelentették, hogy 2022 szeptemberétől szeretnék gyermekeiket másik óvodába átiratni. A nyílt levélben deklarálták azon általános céljukat is, hogy **„a településen meg kell állítani a szegregációt”**.

A beadványozók elmondása szerint 2022. július 12-én tartotta az Óvoda a következő évi beiratkozással kapcsolatos szülői értekezletét, amelyen többek között megjelent Kalocsa Város polgármestere is, valamint a települési roma nemzetiségi önkormányzat elnöke, a területi roma nemzetiségi önkormányzat képviselője, az oktatási bizottság elnöke, az óvodavezető, több szülő, valamint a beadványozók fővárosi és helyi képviselői közül is többen. Álláspontjuk

---

³ <https://www.08egyesítettovoda.hu/befogado-ovodak-program/>

szerint az eseményen az óvodavezető a szegregációt kifogásoló jelzéseket azzal hátrította el, hogy **az óvodavezetés nem tudja, ki a roma és ki nem, hiszen nincsenek kitöltve ezzel kapcsolatosan nemzetiségi nyilatkozatok**, az átiratkozási határidő pedig már lejárt, a csoportok megteltek. A találkozón a szülők mindegyike jelezte, attól, hogy nem írtak alá egy a nemzetiségi hovatartozásukra vonatkozó nyilatkozatot, még mindannyian **közismerten romák**, mint ahogy az összes többi szülő is az.

2022. július 13-án került sor egy újabb találkozóra az ügyben, ahol a polgármester szintén jelen volt a beadványozók szerint. Az eseményen az óvodavezető továbbra is a **körzethatárookra és a létszámhiányra** hivatkozott, a település jegyzője pedig a beiratkozási időszak lejártára. Ezzel szemben az érintettek a **szabad óvodaválasztás jogára** hivatkozva kérték, hogy engedélyezzék a gyermekek kérelemben megjelölt óvodába való áthelyezését. A tárgyalás során kiderült, hogy a polgármester nem tudott a szülők átiratkozási kérelmeiről, mert arról az óvodavezető nem tájékoztatta, ezért kérte, hogy **a szülők ismét adják be kérelmeiket**. Ekkor **a jelenlévő szülők a másolatokból egy példányt átadtak a polgármesternek**. Az egyeztetés ezúttal részben eredményes volt, ugyanis **6 átiratkozó gyermeket átengedtek másik óvodába**.

A beadványozók szerint annak, hogy nem engedték mind a 11 gyermek átiratkozását, az lehetett az oka, hogy a Viola utcai tagóvodában is maradnia kellett annyi gyereknek – 13 főnek – amennyi a törvényes működéshez elengedhetetlen. **A szegregált tagóvoda bezárását ekkor még egyértelműen elutasította mind az akkori Óvodavezető, mind a Fenntartó**, annak ellenére, hogy oda kizárólag romák jártak, alacsony létszámban és annak működésével a szülők is elégedetlenek voltak.

A beadványozók ismertették azt is, hogy a Viola utcai tagintézménybe járó gyerekeket később **átköltöztették a Bem apó utcai tagóvodába**, miután annak **átmeneti bezárását a képviselők a 2022. október 12-i képviselő-testületi ülésen megszavazták** a magas energiaárakra és a **rezsiválságra tekintettel**. A szülők elmondása szerint ugyanakkor a Bem apó utcai tagóvodában elhelyezett Viola utcai **gyermeket teljesen elkülönítették a többi gyermektől**.

Ezzel egy időben – a szülők elmondása szerint – az óvoda Zöldfa utcai tagintézményébe átiratkozott gyermekekből és a korábban is ide járó roma gyermekekből szintén létrehoztak egy önálló óvodai csoportot, így csoportszinten **a Zöldfa utcai óvodában is elkülönítették a roma gyerekeket**.

A beadvány szerint 2022. október 13-án a beadványozó szervezetek egyikének igazgatója tárgyalt a polgármesterrel, amely során megállapodtak abban, hogy fogadni fogja az érintett szülőket, amennyiben igényük van rá, és a panaszaik meghallgatása után az elővezetett problémák kapcsán **hivatalos feltáró vizsgálatot indít**.

2022. november 17-én újabb találkozóra került sor, amelyen három szülő jelent meg. A beadványozók szerint a megjelenteknek nem sikerült világosan felvázolni panaszukat, mivel a találkozó légköre számukra nem volt elfogadó. A beadványozóknak arról **nem volt tudomásuk, hogy végül a feltáró vizsgálat lefolytatására sor került-e azzal kapcsolatosan, hogy az óvodavezető miért nem reagált az írásbeli átjelentkezési kérelmekre**.

A beadványozók tájékoztattak arról is, hogy időközben **közérdekű adatok megismerése iránti kérelmet terjesztettek elő** annak érdekében, hogy ellenőrizni tudják, van-e valóságalapja azoknak a híreszteléseknek, mely szerint egyes óvodai csoportokat úgy

szerveznek meg, hogy oda többnyire roma gyerekek járnak. Ennek érdekében kikérték a központi óvodából a 2021/2022-es, illetve az azt megelőző nevelési évre vonatkozóan a **rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek csoportokon belüli arányát**. A megküldött adatok alapján álláspontjuk szerint beigazolódni látszott, hogy a Zöldfa utcai óvodában valóban az történhetett, amire a szülők panaszkodtak. A szülők elmondása alapján a Viola utcából átiratkozott gyerekek mellé betették a többi csoportból kivett roma gyerekeket, így létrehoztak egy roma nemzetiségi hovatartozás szerint szegregált csoportot.

A beadványban utaltak arra is, hogy Kalocsán **köztudomású tény**, amit a város esélyegyenlőséggel foglalkozó dokumentumai is igazolnak, **hogy a Viola utcai tagóvoda egy szegregátum területén fekszik, és oda kizárólag roma kisgyermekek jártak, illetve járnak**.

Bár a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozóan konkrét adatok nem álltak rendelkezésükre, az azonban igazolható volt, hogy a Viola utcai tagóvodában volt a legmagasabb a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (a továbbiakban: RGYVK) részesülő gyermekek aránya (70%), amely **sokszorososa volt** a város más óvodái RGYVK arányának. Ugyancsak köztudomású tény érvelésük szerint, hogy **a kalocsai roma családok körében magas az alacsony jövedelműek aránya**.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek aránya csoportonként

Tagóvoda neve	2021/2022-es nevelési év (2021. október)	2022/2023-as nevelési év (2022. október)
Újvárosi	Cica 31%, Pillangó 9%, Fülesmackó 10,5%	Cica 15%, Pillangó 8%, Fülesmackó 8%
Bem apó utca	Menőmanó 4%, Hangya 16%, Szivárvány 6%	Menőmanó 4%, Hangya 0%, Szivárvány 4%
Kunszt utca	Kék szilva 0%, Cseresznye 0%, Zöld alma 0%	Kék szilva 0%, Cseresznye 0%, Zöld alma 4,76%
Viola utca	Cica 58%	Cica 70%
Csokonai utca	Pillangó 4%, Maci na., Mókus na., Nyuszi na.	Pillangó 3,85%, Maci 4%, Mókus 4%, Nyuszi 0%
Zöldfa utca	Pillangó 13%, Katica 24%, Micimackó 26%, Nyuszi 11%	Pillangó 26%, Katica 13%, Micimackó 13%, Nyuszi 9%

A beadványozók szerint a Viola utcai óvoda volt a város egyetlen olyan intézménye, amelyben **kizárólag egy csoport működött**, minden más óvodában legalább 3 csoport volt. Az óvoda fenntartása álláspontjuk szerint **nem volt gazdaságos**, és a szolgáltatások nem feleltek meg a szülői igényeknek. Működtetése, pusztán léte véleményük szerint világosan **azt a célt szolgálta**, hogy **a város legszegényebb roma családait távol tartsa a városi óvodáktól**.

A beadványozók sérelmezték, hogy a Fenntartó a 2022 októberében elrendelt kényszerbezárást követő költöztetés után sem integrálta a Viola utcai óvodásokat. A csoportot továbbra is egyben tartva, egy másik intézmény nem óvodai csoportnak kialakított részében helyezte el a roma gyermekeket, az **óvodai nevelésük-gondozásuk továbbra is szegregálva zajlott**.

Mint ahogy arra már fentebb utaltam, ugyancsak intézményen belüli, csoportok közötti elkülönítésről érkeztek hírek a Zöldfa utcai óvoda esetében is, amely kapcsán a szülők arról számoltak be, hogy **az oda átiratkozott „violás” gyerekeket olyan csoportba tették, amiben vagy eddig is többségében romák jártak, vagy pedig egy új roma csoportot alakítottak ki számukra**. A beadványozók szerint ez lehetett a Pillangó csoport, amelyben az előző évhez képest megkétszereződött az RGYVK-ban részesülő gyerekek aránya.

A beadványozók levelükben hivatkoztak arra is, hogy jóllehet a Viola utcai tagóvoda **szegregált jellege spontán módon jött létre** abból a körülményből adódóan, hogy az a romák lakta településrészen található, **a helyzet változatlanul hagyása** azonban, az **átiratkozások megtiltása**, illetve a roma nemzetiségű gyermekeknek a **kényszerbezárást követően is elkülönítetten történő elhelyezése** az óvodavezetés, illetve a Fenntartó **aktív magatartásának az eredménye**. A szegregáció a panasz benyújtásának időpontjában tehát már **tudatos, szándékos magatartás egyenes következménye volt**.

Álláspontjuk szerint a Viola utcai tagóvoda szegregált jellege helyben **köztudomású tény volt**, így etnikai adatok hiánya esetében is megállapítható volt mind az intézmény, mind pedig a Fenntartó felelőssége a **jogellenes helyzet fenntartásáért**.

A beadványozók hivatkoztak arra is, hogy a tagóvoda kényszerű bezárása és átköltöztetése kiváló alkalom lehetett volna arra, hogy a jogsértő helyzetet felszámolják, a gyerekeket integrálják, és **Kalocsa minden óvodájában inkluzív szemléletű, befogadó nevelést valósítsanak meg**. Ehhez **ingyenes segítséget kaphattak volna**, amelyet a beadványozók felkínáltak a Fenntartónak, amivel azonban a települési önkormányzat **nem kívánt élni**.

A beadvány szerint – az Óvoda honlapján található információk alapján – a 2023/2024-es nevelési évre vonatkozóan a **beiratkozás ismételt meghirdetésre került a Viola utcai tagintézménybe is**, annak felvételi körzetét ugyanis addig nem osztották fel, végleges bezárásáról nem döntöttek. A KIR adatai szerint a Malomszögi utca körzete továbbra is a Viola utcai tagóvoda volt.

A beadványozók végezetül előadták azt is, hogy a szülők szabályosan előterjesztett átvételi kérelmére az intézménytől írásban sem elutasító, sem a felvételtől tájékoztató írásbeli döntés nem érkezett, így **fellebbezési joguktól elzárták a kérelmezőket**. A Fenntartó tudtával és feltételezhetően egyetértésével történő jogsértő eljárás **megalázó helyzetbe hozta a szülőket**, bizonytalanságban tartva őket a nevelési év kezdetéig arról, vajon hol folytathatja gyermekük ősztől az óvodát. A Fenntartó többszöri felhívás, figyelmeztetés után sem intézkedett a jogszerű eljárás biztosítása érdekében.

2.2. A megkeresett szervek válaszai

A fenti panasz beérkezését követően írásban kerestem meg **Kalocsa Város polgármesterét**, (a továbbiakban: Polgármester), **Kalocsa Város Óvodája és Bölcsődéje** akkori intézményvezetőjét (a továbbiakban: korábbi Óvodavezető), valamint **Kalocsa Város Roma Nemzetiségi Önkormányzatának** elnökét (a továbbiakban: Elnök).

A megkereső levelekben az érintettektől nem csak a panaszbeadványban megfogalmazott körülményekkel kapcsolatban kértem részletes tájékoztatást, de a korábbi Óvodavezetőtől **bekértem valamennyi tagintézményre vonatkozóan a gyermekek csoportonként lebontott adatait is**, amelyek alapján össze lehet hasonlítani az egyes csoportok összetételét a roma és hátrányos helyzet szempontjából. Ilyen adatok lehetnek a gyermek neve, anyja neve, a gyermek lakcíme, hátrányos helyzetű (HH), illetve halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) státusza. A gyermek roma nemzetiséghez való tartozására utalhat, ha neve és/vagy anyja neve a roma nemzetiségi közösségben gyakrabban előforduló vezeték és/vagy keresztnév, illetve, ha a gyermek lakóhelye a település valamely szegregátumában található, és az is közismert, hogy a HH/HHH státusz is nagyon gyakran együtt jár a roma nemzetiséghez való tartozással.

2.2.1. Kalocsa Város polgármesterének válasza

A Polgármester 2023. június 8-án megküldött válaszlevelében a következőkről tájékoztatott.

Kalocsán a KSH adatok alapján 3 szegregált terület található, ezek népessége összesen 427 fő, ezen belül 25%-a 14 éven aluli gyermek. A város 2018-ban fogadta el Helyi Esélyegyenlőségi Programját, amelyet a polgármester csatolt a válaszleveléhez. Ebben részletesen foglalkoznak a három szegregátum kérdésével is.

A három szegregátum közül az egyik a Viola utcai tagóvoda körzetéhez tartozott, a másik kettő a Bem apó utcaihoz. A Polgármester szerint a tárgyi feltételek valamennyi tagóvodában rendelkezésre álltak.

A Polgármester tájékoztatott arról is, hogy a **2023/24-es nevelési évben a Viola utcai tagóvoda nem működött**, csak a másik **négy tagóvoda** fogadott gyermekeket (Petőfi Sándor utcai, Bem apó utcai, Csokonai utcai és Zöldfa utcai, valamint a bölcsőde). Az átszervezést követően a város keleti részében található körzetet a Bem apó utcai tagóvodához csatolták.

Ami a Viola utcai tagóvodát illeti, azzal kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy *„felelős vezetőként nemzetiségi adatokkal nem rendelkezik”*⁴, de *„feltételezi”*, **hogy ott magasabb arányú volt a roma gyermekek száma**. Ennek okát a szegregátumhoz való közelségben jelölte meg, ugyanakkor az óvoda közelségének az volt az előnye szerinte, hogy az terhet vett le a hátrányos helyzetű szülők válláról. Teljesen szegregált tagóvoda véleménye szerint nem volt a településen.

A Polgármester szerint közvetlenül a helyi lakosoktól szegregációval kapcsolatos panasz hozzá nem érkezett, **kizárólag a jogvédő szervezeteken keresztül keresték meg néhányan**. Az így beadott szülői **nyilatkozatokat iktatták, majd átadták az Óvodavezetőnek**.

---

⁴ Idézet a levélből.

A beadványozókkal történt személyes egyeztetéseket követően **fenntartói vizsgálat nem indult**. Ennek, tájékoztatása szerint az volt az oka, hogy a Fenntartó képviselőjeként rendszeresen látogatja személyesen is az óvodai intézményeket, és így ő maga meggyőződött arról, hogy a beadványozók által sérelmezettek nem felelnek, illetve feleltek meg a valóságnak.

A 2023/24-es nevelési évben a Petőfi Sándor utcai épületben **150 fő** engedélyezett létszámra **138 gyermek** kérte felvételét, a Bem apó utcai telephelyen **100 fő** engedélyezett helyre **88 gyermek** iratkozott be. A Csokonai utcai tagóvoda **100** helyére **98 fő** jelentkezett, míg a Zöldfa utcába **100 fő** engedélyezett keret mellett **88 gyermeket** vettek fel.

A Polgármester arról is tájékoztatott, hogy **a Viola utcai épületet felajánlották a Bajai Tankerületi Központ számára gyógypedagógiai nevelés biztosítása céljából**.

A Polgármester levelében **elismerte** azt is, hogy **a beadványozó civil szervezetek felajánlották szakmai segítségüket** a települési oktatási deszegregációs folyamatok elősegítése céljából, ők azonban azzal nem kívántak élni ezzel, a Polgármester véleménye szerint ugyanis *„a személyes egyeztetések nem segítették a helyzetet”*⁵.

A települési és **roma nemzetiségi önkormányzat** között az együttműködés a Polgármester szerint kiváló. A nemzetiségi önkormányzat önállóan tanácsadó helyiséget tart fenn, ahol folyamatosan tájékoztatja, segíti a roma lakosságot. A nemzetiségi önkormányzat szoros kapcsolatban áll a helyi szociális szervekkel, illetve a gyermekjóléti és családsegítő szolgálattal, kölcsönösen segítve egymás munkáját.

A Viola utcai intézménnyel kapcsolatban még megjegyezte, hogy a tagóvoda helyzetét kiemelt figyelemmel kísérte évek óta a képviselő-testület, annak sorsáról folyamatosan egyeztettek a nemzetiségi önkormányzat vezetőjével, valamint a képviselő-testület egyik olyan tagjával, aki maga is roma származású volt. Valamennyi érintett véleménye az volt, hogy a hátrányos helyzetű családok érdeke, hogy **lakóhelyükhöz minél közelebb** legyen elérhető intézmény. **Az óvodai áthelyezési kérelmeket pedig azért sem tudták teljesíteni, mert év közben sem az intézmények, sem az érintett gyermekek számára nem lett volna szerencsés.**

A Polgármester levelét azzal zárta, hogy a város mindent megtesz a roma és hátrányos helyzetű emberekért, és a kapcsolat a roma nemzetiségű lakosokkal, és képviselőikkel kiváló.

2.2.2. Kalocsa Város Óvodája és Bölcsődéje vezetőjének válasza

A korábbi Óvodavezető 2023. június 13-án érkezett válaszlevelében röviden úgy fogalmazott, hogy **a beadványban szereplő állítások semmilyen formában nem felelnek meg a valóságnak**. Az Óvoda folyamatos kapcsolatban állt a települési nemzetiségi önkormányzattal, és minden kérdésben, ami érintette/érinti a roma nemzetiségű gyermekeket velük konzultáltak. Az intézmény valamennyi tagóvodájában a roma és nem roma gyermekek nevelése, a roma gyermekek integrációja kiválóan működött, **Pedagógiai Programjuk** pedig tartalmazza a *„roma kisebbségi nevelést, az esélyegyenlőség biztosítását és a felzárkóztatást is”*.⁶

---

⁵ Idézet a válaszlevélből.

⁶ Idézet a válaszlevélből.

Az Óvodavezető szerint a Viola utcába és a többi tagóvodába járó roma családok elégedettek voltak eddig a gyermekeikkel végzett pedagógiai munkával, és jól érezték magukat óvodáikban. A tájékoztatás szerint a város szociokulturális adottságai alapján **négy tagóvoda** volt érintve a roma gyerekek ellátásában.

Az Óvodavezető szerint „*a gyermekek elhelyezése mindig a szülők igényei alapján történt, hiszen közöttük több a családok közötti ellentét*”.⁷ Elmondása szerint ezt mindig figyelembe vették, és a szülői kéréseket a beiratkozások során a legtöbb esetben teljesítették. Az év **közbeni átiratkozásokra** intézményi szinten ugyanakkor csak az adott év beiratkozási időszakában van lehetőség, amikor kialakítják az új csoportokat. **Nevelési év közben szakmailag nem támogatják az átjelentkezéseket** a gyermek érdekében. Nevelési év közben érkező új gyerekeket csak azokba a csoportokba tudják felvenni, ahol még van üres férőhely, de figyelembe veszik az erre vonatkozó döntéseknél a pedagógusok és az intézmények arányos terhelését is. Megjegyezte még, hogy a rendkívüli helyzetekre ugyanakkor mindig igyekeztek megoldást találni.

A 2022. június 24-i átiratkozási kérelmek ügyében **2022. július 12-én rendkívüli szülői értekezletet hívtak össze**, ahol jelen volt a Polgármester, a beadványozó civil szervezetek képviselője, egy helyi roma aktivista, valamint két szülő és egy nagynéni. **A roma szülők többsége nem jelent meg az eseményen** az Óvodavezető szerint, így a megbeszélés nem vezetett eredményre az érintettek távolléte miatt.

Tizenegy átjelentkezési kérelem érkezett be egyébként, ebből egy fő nem volt óvodaköteles korban. Négy gyermek áthelyezését megoldották, a több gyermekre vonatkozó kérelmet pedig az érintett szülők nem erősítették meg személyesen.

A 2022/2023-as nevelési évet érintő beiratkozási időszakot követően – tekintettel az alacsony érdeklődésre – javasolta az Óvodavezető a Viola utcai tagintézmény bezárását.

Az Óvodavezető szerint a Viola utcai óvoda körzete egy elöregedő városrész volt, ahol egyre kevesebb volt már a gyermek. A válaszlevél szerint a „*magyar családok*”⁸ elköltöznek, és csak a romák maradnak, akiknek nincs lehetőségük máshol lakhatást találni. Ők továbbra is nagyobb számban vállalnak gyermeket, és körükben a tagóvoda népszerű volt a könnyű megközelíthetőség miatt.

Az Óvodavezető tájékoztatott arról is, hogy a képviselő-testület 2023. május 25-én hivatalosan is döntött a Viola utcai tagóvoda végleges bezárásáról, és arról, hogy ezzel párhuzamosan a Bem apó utcai óvodában megnyitnak egy negyedik óvodai csoportot.

A döntés előtt nyilatkozott a nemzetiségi önkormányzat elnöke, és a helyszínen megtekintette a megnyitásra kerülő negyedik csoportot és az infrastrukturális körülményeket, azzal kapcsolatosan kifogást nem emelt.

Az Óvodavezető azzal **utasította el a gyermekek adatainak** tagóvodánként és csoportonként való bontásban történő **megküldésére vonatkozó kérésemet**, hogy egy személyes látogatás keretében szeretné ezeket a kérdéseket egyeztetni.

---

⁷ Idézet a válaszlevélből.

⁸ Idézet a válaszlevélből

2.2.3. Kalocsa Roma Nemzetiségi Önkormányzatának válasza

Az Elnök szintén 2023. június 13-án beérkező válaszlevelében arról tájékoztatott, hogy Kalocsán több helyen is élnek romák elszórtan, de van egy nagyobb terület (Petőfi Sándor u., Szőlők köze, Malomszögi utca, Csatorna u., Vízmű u., Kertekalja, Gödrök köze, Hősök útja), ahol nagyobb létszámban, koncentráltan megtalálhatóak.

Az Elnök szerint **a nemzetiségi és a települési önkormányzat kapcsolata kimondottan jó**, számos pályázatot valósítottak meg közösen, lakásokat újítottak fel, illetve a közösségi házat, ahol aztán számos rendezvényt, közösségi eseményt tudnak megvalósítani. Az önkormányzat egy személyt alkalmaz annak érdekében, hogy a közösségi házban tanácsadást tartson a romáknak. Bármilyen kérdéssel, kéressel kereshetik a települési önkormányzatot, ott mindig készségesen állnak a rendelkezésükre.

Az Elnök megerősítette, hogy a Viola utcai tagóvodába zömében roma gyermekek jártak, de **szerinte nincsen különbség a tagóvodák között**. A gyerekeket szerinte az óvodában nem érte, nem éri hátrányos megkülönböztetés, az intézmény együttműködő a roma nemzetiségi önkormányzattal. **Megkülönböztetésre vagy rossz bánásmódra utaló panaszt nem kaptak a szülőktől**.

Az Elnök levelében hangsúlyozta, hogy személyes véleménye szerint **a beadványozó civil szervezetek egy-egy családot képviselnek**, de ez **nem reprezentálja** a helyi roma közösség többségét, illetve érdekeit.

2.3. Az Óvoda Pedagógiai Programja

A korábbi Óvodavezető válaszlevelét követően részletesen áttekintettem az **Óvoda Pedagógiai Programját**⁹ (a továbbiakban: Program), amely számos újabb kérdést vetett fel.

A Program szerint Kalocsa városában egy önkormányzati óvoda működik, több tagóvodával, a tagóvodák elhelyezkedése a szülők számára jól megközelíthető. **A Program szerint a szülők élhetnek a szabad óvodaválasztás lehetőségével**, a körzetek meghatározásával az arányos kihasználtságra törekszenek a gyermekek felvétele során.

A Program külön fejezetben foglalkozik a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket érintő kérdésekkel, valamint azzal, hogy az intézménybe **német és roma nemzetiségű gyermekek is járnak**.

A Program szerint az **Óvodába járó gyermekek 25%-a roma nemzetiségű**. Már itt meg kívánom jegyezni, hogy meglepőnek találtam ennek a számnak a konkrét meghatározását annak tükrében, hogy mind a Fenntartó képviselője, mind pedig a korábbi Óvodavezető számos helyen és formában nyilatkozott úgy, hogy nem rendelkeznek arra vonatkozó információval, melyik intézménybe hány roma gyermek jár, erről nem gyűjtene adatokat. Ez utóbbi kijelentés abból a szempontból különösen ellentmondásos, hogy a Program szerint az intézményben **magyar nyelvű roma/cigány kulturális nevelés is zajlik**,¹⁰ amely elindításának – ahogy azt a későbbiekben részletesen is kifejtem – **jogszabályi feltétele az érintett a roma nemzetiségi közösséghez tartozó szülők hozzájárulási nyilatkozatának beszerzése**.

⁹ <https://www.kalocsaiovodak.hu/pages/kalo-ovik/contents/media/411/410447/pedagogiai-program.pdf>

¹⁰ Pedagógiai Program XI.2.

Ugyancsak a Programban olvasható az is, hogy a roma nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelése **nem származásuk szerint elkülönítve** történik óvodáik gyermekcsoportjaiban, hanem integráltan, aminek ellentmond, hogy a Viola utcai intézménybe – a fenntartó és az intézményvezető által sem vitatva – hosszabb időn át gyakorlatilag csak roma gyermekek jártak.

A Program foglalkozik a roma gyermekek nevelésére vonatkozó főbb célokkal, feladatokkal is, több helyen azonban, ahogy azt a későbbiekben majd részletesen bemutatom, erőteljesen **sztereotip és előítéletes fordulatok alkalmazásával**.

2.4. Az Óvodavezető válasza a hiánypótlásról szóló felhívásra

Tekintettel a Programban olvasottak kapcsán felmerült kérdésekre, és arra, hogy az akkori Óvodavezető válaszlevelében nem küldte el az általam korábban kért adatokat, **2023. augusztus 11-én hiánypótlásra** szólítottam fel. Ebben egyrészt ismételten kértem, hogy táblázatos formában küldje el a gyermekek adatait, illetve rákérdeztem arra is, hogy az általa szintén hivatkozott „Roma kulturális nevelés az óvodában Kalocsán” elnevezésű program az Njtv. 22. § (3)-(6) bekezdéseiben, valamint a 20/2012. (VIII. 31) EMMI rendelet 157. § (1)-(6) bekezdéseiben szabályozott **nemzetiségi óvodai nevelés keretében zajlik-e**. Amennyiben igen, tájékoztatást kértem arról is, hogy a **szülőket milyen formán tájékoztatják** a programban való részvétel lehetőségéről, annak tartalmáról, a 2022/23-as nevelési év során **hány szülő kérte** a roma nemzetiségi óvodai nevelés megszervezését, illetve gyermeke részvételét a programban. Kértem továbbá bemutatni a **nemzetiségi program gyakorlati megvalósítását is**: ki, milyen felkészültséggel, illetve tapasztalatokkal, milyen jellegű, milyen tartalmú foglalkozásokat tart a program keretében, milyen gyakorisággal, mely tagóvodákban; volt-e/van-e olyan program/foglalkozás, amelyet roma származású személy tart; vannak/voltak-e olyan programok, amelyeken olyan gyermekek is részt vehetnek, vagy részt vettek, akiknek a szülője nem nyilatkozott.

Kértem, hogy az Óvodavezető a **konkrétumokat ismertesse válaszlevelében**, és ne csupán a Programban kifejtett általános elveket és célkitűzéseket ismételve meg, valamint küldje meg a pontos tematikát is.

Az Óvodavezető megkeresésemre küldött válaszlevele sajnálatos módon továbbra is **rendkívül hiányos volt**. A **hiánypótlásra szól felhívásban feltett kérdéseimre nem reagált**, hanem gyakorlatilag **megismételte valamivel részletesebben a korábbi válaszlevelében foglaltakat**, illetve kiegészítette azt néhány csatolt dokumentummal.

A válaszlevél megismételte, hogy az óvodai körzetek kialakítása során a **megközelíthetőség** volt mindig az elsődleges szempont, és nem a kiegyenlített gyermekelosztás, vagy a szocio-kulturális szempontok, de mindeközben igyekeztek figyelembe venni a szülői kéréseket is. A megközelíthetőség kapcsán az Óvodavezető felhívta arra is a figyelmet, hogy a **településen helyi tömegközlekedés egyáltalán nem áll rendelkezésre**.

A Viola utcai tagóvoda 1955-ben nyílt meg a levél szerint a város szőlőhegyi részén, amely akkor még vegyesen lakott volt a roma és nem roma lakosság által. Időközben az ott élő lakosság előregedett, így a kezdetben három csoporttal működő tagóvodában csak egy csoportnyi gyerek maradt az utóbbi években. Az óvoda adottságai, felszerelése megfelelt a jogszabályokban előírtaknak. A szülők társadalmi helyzete változó volt, de többen voltak az

elszegényedett családok gyermekei, ez azonban az Óvodavezető szerint ma már több óvodára is igaz. A 2021/22-es nevelési évben **432 fő gyermek közül 398 étkezett ingyenesen szociális okok miatt.**

Az Óvodavezető a szülők, illetve a gyermekek nemzetiségi hovatartozásával kapcsolatban ismételten úgy nyilatkozott, hogy erről nem rendelkezik információkkal, a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozóan ugyanis nem gyűjthet adatokat. Megjegyezte ugyanakkor – és ez megint ellentmondásos - hogy pedagógiai feladataikat az Njtv. alapján látják el.

Ismételten leírta azt is, hogy **2022 októberében gazdasági okok miatt** (magas rezszi árak) a **Viola utcai intézmény a Bem apó tagóvodába költözött átmenetileg.** Itt egy üres csoportszobát biztosítottak a gyerekeknek, amely korábban is csoportszobaként funkcionált. A mosdót közösen használták a Bem apó utcai Menőmanó csoport gyermekeivel. A nevelés-gondozás a többi gyermekkel közösen történt. A rendezvényeken, fejlesztéseken és egyéb programokon közösen vettek részt, ezt fotók is igazolják, ahogy az udvaron is közösen játszottak.

A 2022/23-as nevelési évben a beiratkozás után a létszámok **hét gyermek áthelyezését tették lehetővé a szülői kérelmek alapján.** A további kérelmeket a 2023/24-es nevelési évben tervezték teljesíteni.

A **szülői kérelmekkel kapcsolatban** ismételten leírta az Óvodavezető, hogy a 2022. június 24-én postázott 11 db szülői kérelem beérkezésével egy időben kapták kézhez a beadványozó szervezetek tagjai által írt levelet, amelyben párbeszédre hívták az érintetteket. A megbeszélésre 2022. július 12-én került sor, amelyen összesen három szülő vett részt. Ezt követően 2022. július 18-án 4 szülő jelentkezett személyesen is az óvodavezetői irodán átíratkozási kérelmével. 2022. szeptember 1-jén született még egy szülői kérelem, amelyet szintén teljesítettek, bár ez a kisgyermek már nem állt jogviszonyban az óvodával, mert időközben más településre költöztek. A 11 kérelemből 5 kérést teljesítettek.

Arra a kérdésre, hogy **roma nemzetiségű munkatársa** van-e az óvodának, úgy válaszolt, hogy nem szokta ezzel kapcsolatban nyilatkoztatni a munkatársait, így **nem tudja.**

A Program **roma nemzetiségi neveléssel kapcsolatos konkrét kérdéseire egyáltalán nem válaszolt,** beidézt néhány általános részt a Program ide vonatkozó fejezetéből **annak ellenére, hogy kifejezetten kértem, hogy konkrétumokat osszon meg velem.**

Arra a kérdésre, hogy milyen a kapcsolatuk a roma szülőkkel és a nemzetiségi önkormányzattal, szintén a Programból idézett be egy általános leírást a partneri kapcsolatról és együttműködésről. Megjegyezte továbbá, hogy az Óvodában számos olyan projekt zajlik év közben, amely programokon roma és nem roma gyermekek, illetve azok családjai együtt vesznek részt.

2022. július 10-ig **sem egyéni, sem csoportos panaszt nem kapott** szülőktől vagy civil szervezetektől a roma gyermekekkel kapcsolatos bánásmód témájában. Az első ilyen jellegű jelzést a beadványozók tették 2022. július 24-i levelükben a 11 gyermek áthelyezési kérelmével kapcsolatosan. Azt az állítást, mely szerint intézményükben a roma gyermekeket bármikor, bármilyen megkülönböztetés érte volna, **viSSzautasította,** mert ez „*hamis színben tünteti fel az intézményt és sérti a jó hírét, becsületét*”.¹¹ **Álláspontja szerint az egész ügyet az aktivisták**

---

¹¹ Idézet a levélből.

generálták, ugyanis beszélt az érintett roma családokkal, és mindenki jól érzi magát náluk. A szülők arról is nyilatkoztak neki, hogy a jogvédők telefonon és személyesen keresték őket, és vették rá arra, hogy működjenek együtt velük.

Véleménye szerint a Viola utcai tagóvodában **szakképzett óvónők dolgoztak**. Az egyiknek óvopedagógusi és tanítói diplomája is volt, a másik pedig óvónőképző középiskolát végzett.

Az intézményben **2022-ben volt fenntartói ellenőrzés**, amely az intézményi dokumentumokat érintette. Ezen kívül az Oktatási Hivatal is végzett szakmai ellenőrzést, illetve a **tanfelügyeleti ellenőrzés** tagóvodai és intézményi szinten is megtörtént.

Az Óvodavezető megjegyezte még, hogy **negyvennégy évet dolgozott óvónőként**, ebből 43 évet a kalocsai óvodákban, és már tanulóként is itt volt, mint óvónő jelölt. Megjegyezte azt is, hogy „*a panaszbeadványt elindítók*”¹² mindketten gyermekként a Viola utcai tagóvodába jártak, és egyiküknek ide járt a kislánya is. Ekkor még mindannyian elégedettek voltak az óvoda színvonalával. Hozzátette még, hogy az óvónők saját autóikkal is hordták a gyerekeket a városi programokra, kirándulást szerveztek, illetve minden karácsonykor a Viola utcai gyerekek személyre szóló csomagokat kaptak a Paksi Atomerőmű támogatásával. Az óvodába roma Mikulás ment, lovaskocsis kirándulást szerveztek számukra, és a jól képzett szakemberek gazdag óvodai életet biztosítottak az oda járó gyermekeknek. Óvopedagógusaik valamennyien részt vettek a minősítési eljárás PED I. vagy PED II. fokozatának megszerzésében, és kimagasló eredményeket értek el.¹³ Tapasztalatai szerint – szakértőként járja az ország különböző településeinek óvodáit – **a kalocsai Óvoda nem csak megyei, de országos szinten is megállja a helyét, sőt, kimagasló munkát végez az esélyteremtés és a felzárkóztatás terén.**

Az Óvodavezető leírta azt is, hogy a **roma lakosság száma lecsökkent** a városban több, mint a felére. A **Kalocsán élő romák szerinte inkább egymással állnak ellentétben**, és nem a nem roma lakossággal. Véleménye szerint ezek a családi viszályok is erősen befolyásolják, hogy ki, melyik óvodába kívánja beíratni a gyermekét.

Az Óvodavezető leveléhez csatolt egy **kimutatást** három évre visszamenően az **év közbeni áthelyezési kérelmekről, amelyeket jóváhagyott**. E szerint a 2020/21-es nevelési évben három gyermek adott be átjelentkezési kérelmet, ebből a nevek alapján egy roma nemzetiségű és kettő pedig nem roma gyermek lehetett.

A 2021/22-es nevelési évben hat gyermek átjelentkezését hagyták jóvá, ebből kettő lehetett roma származású, míg 2022/23-as tanévben nyolc gyermek jelentkezett át sikeresen, amely közül heten feltehetően romák voltak.

Ami az intézményenkénti és ezen belül is csoportonkénti **adatszolgáltatást illeti, az határozott kérésem ellenére ezúttal sem történt meg**. Bár az Óvodavezető átküldött több táblázatot gyermekek neveivel, adataival, ezen táblázatok azonban **hiányosak voltak, és teljesen értelmezhetetlenek**. Több tagóvoda vonatkozásában **üres, adatok nélküli táblázatokat** küldött, míg más tagóvoda tekintetében pedig **csoportonként ömlesztett, átláthatatlan, vagy hiányos táblázatot** csatolt, így ezekből semmilyen megalapozott következtetést nem lehetett levonni. A hiányos adatok ellenére is egyértelműen kiderült azonban, hogy a **Viola utcai óvodába kizárólag roma gyermekek jártak az adatszolgáltatás**

¹² Itt feltehetően a beadványozókat segítő helyi szervezet két aktivistájára gondolt.

¹³ <https://www.oktatas.hu/kiadvanyok>

időpontjában,¹⁴ és a Bem apó utcai óvodában is nagyon magas számban voltak jelen roma származású gyermekek. Nem küldte el továbbá a Program nemzetiségi nevelési programjára vonatkozó szülői tájékoztatót, sem annak tematikáját.

2.5. A Viola utcai tagóvoda végleges bezárása

2023 májusában a beadványozók útján értesültem arról, hogy a Viola utcai óvoda a képviselő-testület döntése alapján véglegesen bezárásra került. Ezzel együtt úgy tűnt, hogy a kalocsai roma gyermekek integrációjának kérdése is elindult egy pozitív úton, a szegregációt előidéző körülmények pedig megszűntek.

2.6. A tagóvoda bezárásának utánkötése

A Viola utcai tagóvoda bezárását követően olyan információk birtokába jutottam, amelyek az ügy utánkötésének szükségességét vetették fel. A beadványozók képviselőjével 2024. május 15-én lezajlott megbeszélést követően az érintettekkel való helyszíni egyeztetés lefolytatása mellett döntöttem.

2.6.1. Egyeztetés a Viola utcai tagóvoda bezárását követően

2024 nyarán megkeresésemre a **beadványozó képviselője arról tájékoztattott**, hogy a panaszában korábban sérelmezett **szegregált óvodát a Fenntartó bezárta**, tudomása szerint azonban nem véglegesen. Aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a Fenntartó terve esetleg az, hogy 2024 szeptemberében „szegregált SNI óvodaként” **újra nyitják az intézményt**, aminek a következtében az ismét csak a roma és hátrányos helyzetű gyermekek gyűjtőhelyévé fog válni.

Tájékoztattott arról is, hogy a településen épp akkor zajlott egy kutatás a roma gyermekek képességeinek vizsgálatáról, amelynek a tapasztalatai szerint a helyi Pedagógiai Szakszolgálatnál SNI státuszt kapó gyermekek nagy része az ott élő roma és hátrányos helyzetű gyermekek közül került ki. Szerinte ebből is következik, hogy a településen működő Kalocsai Nebuló EGYMI¹⁵ tanulóinak 80%-a roma nemzetiségű.

A beadványozó képviselője **kérte, hogy vizsgáljam meg, nem áll-e fenn a veszélye** annak, hogy a bezárt Viola utcai tagóvoda SNI óvodaként nyit majd ki újra, hogy ezúttal SNI státusszal küldjék majd oda a roma gyermekeket.

2024. július 19-én a beadványozók javaslatára utánkötő egyeztetést folytattam a helyi Egyesület munkatársával is. Ő is megerősítette, hogy a **Viola utcai tagóvodát véglegesen bezárta a Fenntartó**, és az adott óvodai nevelési évben már **minden gyermeket felvettek oda, ahová jelentkezett**. Kérdésemre elmondta, hogy a szegregált óvodába járó gyerekeket **vegyes csoportokba integrálták**, a korábbi, óvodán belüli elkülönítés megszűnt. Véleménye szerint ez többek között az **ombudsmanhelyettesi vizsgálat hatására is** történhetett, valamint annak

---

¹⁴ Romának tekintetem azokat, akiknek neve, és/vagy anyja neve, és/vagy szegregátumban található lakcíme arra utalt, és/vagy HHH státusszal is rendelkezett.

¹⁵ <https://nebulokalocsa.edu.hu/>

is köszönhető, hogy a korábbi intézményvezető **helyett új óvodavezetőt neveztek ki**, aki az óvodán belüli szegregáció minden formáját felszámolta.

Elmondta még, hogy a roma gyermekek óvodai ellátásával 2024 nyarán láthatóan **nincs különösebb probléma a településen**, a helyiek azonban attól tartanak, hogy ha valóban megnyílik egy EGYMI óvoda Kalocsán, akkor oda elsősorban a roma gyermekeket fogják átírányítani. Kérdésre válaszolva elmondta, tudomása szerint a településen az EGYMI¹⁶ intézményvezetője vetette fel egy önkormányzati testületi ülésen, hogy **szükség lenne egy EGYMI óvodára** a településen, mert ilyen Kalocsán és annak vonzáskörzetében sincsen, holott sok olyan gyerek van, aki súlyosabb SNI státusza miatt jelenleg nem kap megfelelő óvodai ellátást.

Ekkor arról volt szó, hogy erre a célra a Viola utcai épületet szeretnék igénybe venni, később azonban az a döntés született, hogy a Kalocsa, **Zrínyi utcai bölcsőde egy különálló szárnyában** fog megnyílni az óvoda, amely épület **nem a telepen** vagy annak közelében található, hanem a városközpontban.

A helyi aktivista is megosztotta velem azt a félelmét, hogy ha ez az EGYMI óvoda megnyílik, akkor elsősorban a leghátrányosabb helyzetű roma gyerekeket fogják oda irányítani, akik sok esetben valóban nagyon nagy lemaradásokkal küzdenek a többi gyerekhez képest, de ettől még lehetne őket integráltan nevelni. Véleménye szerint évek óta kialakult gyakorlat, hogy a helyi óvoda és iskola kérésére (illetve konkrét javaslatára) azokat a gyerekeket, akikkel nem akar (tud) az intézmény „bajlódni”, a szakértői vizsgálat alapján SNI státusszal látnak el, és ráírják a papírjukra, hogy integráltan nem oktathatók. Tudomása szerint a **Kalocsai Nebuló EGYMI-be járó gyerekek 80%-a jelenleg is roma származású**. Ennek az az oka, hogy a roma gyerekek – elsősorban a szocio-kulturális hátrányok okán – sokkal gyakrabban kapják meg az **integráltan nem oktatható** szakvéleményt.

Az aktivista elmondta még, hogy annak idején **ő is a Viola utcai tagóvodába járt**, mint ahogy aztán a **gyermeke is**. Ebben az időben az óvoda még egy **jól működő, integrált intézmény** volt, az ő korában még vegyesen jártak ide roma és nem roma gyerekek. A gyermeke idejében még voltak nem roma óvodások is a tagintézményben, igaz, már jóval kevesebben. Tudomása szerint a körzetben jelenleg is élnek nem roma családok, az elmúlt 6-8 év során azonban egy olyan gyakorlat alakult ki, mely szerint a jelzett szülők a gyerekeiket már nem a körzeten belül íratják óvodába, hanem „kivitték a körzetről őket” és átvitték a település központjában lévő tagintézményekbe. **A körzetről történő kilépést az intézményvezető minden esetben jóváhagyta**, ha a kezdeményező nem roma család volt, míg amikor a roma családok is megpróbálkoztak ugyanezzel, a kérelmeket elutasították.

Elmondta még, hogy volt egy hosszú időszak, amikor a Viola utcai tagóvoda vezetője az az óvónő volt, aki 2024 szeptembere óta a teljes intézményrendszer, vagyis az Óvoda vezetője lett. Az ő vezetése alatt a Viola utcai tagintézmény **rendkívül magas színvonalon működött**. Rengeteg fejlesztést és odafigyelést kaptak a gyerekek, és akkoriban a tagintézmény vezetője kifejezetten ellenezte azt a gyakorlatot, amit a korábbi Óvodavezető alkalmazott, vagyis, hogy a nem roma gyerekeket hagyta átjelentkezni a körzetről. Később azonban, a jelzett óvodapedagógusnak **megszűnt a tagintézményvezetői státusza a Viola utcai tagóvodában, és ezt követően annak színvonala rohamosan romlani kezdett**. Az új tagintézményvezető

---

¹⁶ <https://nebulokalocsa.edu.hu/>

irányítása alatt az intézményi szolgáltatások köre leszűkült, a fejlesztések, külön programok megszűntek, az óvónők már nem figyeltek oda megfelelően a gyerekekre, egyre több volt a konfliktus, és fizikai baleset is történt, amelynek az oka az oda nem figyelés volt. Előfordult olyan is, hogy **a Viola utcai óvodába járó gyerekek kimaradtak olyan városi, intézményi programokból**, amelyekből a többi tagintézménybe járó gyermek részesült. Közben **az óvoda 100%-ban „cigány óvodává” vált**. Ezek az okok vezettek aztán ahhoz, hogy a szülők elégedetlenkedni kezdtek, és kérték, hogy a gyerekeik a többi, integráltan működő tagóvodába járhassanak.

Az aktivista elmondása szerint azt követően, hogy a Viola utcai óvodába járó családok megkeresték őket, majd elindult az ombudsmanhelyettesi vizsgálat, Őt, mint óvodai szociális munkást **„kitiltották a helyi óvodákból”**, az óvodai segítő pozícióba valaki más, egy nem roma munkatárs került.

2.6.2. A helyszíni látogatások tapasztalatai

Tekintettel arra, hogy szükségessé vált annak nyomon követése, hogy a Viola utcai intézmény bezárását követően hogyan valósul meg a kalocsai roma gyermekek különböző tagintézményekbe való integrálása, valamint az, hogy a 2024 őszén elinduló EGYMI óvoda összetétele hogyan alakul, két alkalommal is a helyszín felkeresése mellett döntöttem.

Ahogy korábban már jeleztem, **vizsgálatom ideje alatt az Óvodában intézményvezető váltásra került sor**, az a vezető, aki írásbeli megkereséseimre válaszolt, időközben nyugdíjba ment, így amikor 2024 nyarán sor került a személyes, helyszíni vizsgálatra, már az új intézményvezetővel volt alkalmam találkozni, aki, mint ahogy arra fent már utaltam, korábban a Viola utcai intézmény tagintézményvezetője volt.

2024. augusztus 1-jén látogattam első alkalommal a településre, amelynek során – a polgármester távollétében – a település alpolgármesterével (a továbbiakban: **Alpolgármester**), az **Óvoda új igazgatójával**, az Elnökkel, valamint a fent már többször említett helyi roma egyesület két aktivistájával találkoztam.

A Fenntartó képviselőjével, illetve az új óvodavezetővel együttesen Kalocsa Város Polgármesteri Hivatalában találkoztam. A személyes találkozón elhangzottak alapján az derült ki, hogy a **Viola utcai intézményt nem tervezi megnyitni semmilyen formában a Fenntartó**, és a sokat emlegetett EGYMI óvoda sem kapta meg a helyiséget. Annak megnyitására a helyi bölcsőde erre a célra átadott két helyiségében kerül sor, a Bajai Tankerületi Központ fenntartásában.

Elhangzott az is, hogy amióta a Viola utcai tagintézmény bezárt, a Szőlőhegyen élő roma gyermekek óvodai integrációja sikeresen lezajlott, **látogatásom idején több tagintézménybe elosztva járnak a gyerekek, összetétel szempontjából vegyes csoportokba**. A roma szülőktől a felvétellel vagy az óvodai körülményekkel, bánásmóddal kapcsolatosan panasz azóta a Fenntartóhoz vagy az intézményvezetőhöz nem érkezett.

Az óvodai körzeteket korábban a lakóhelytől való távolság alapján alakították ki, hogy a szülőknek minél kevesebbet kelljen utazniuk az intézménybe, jelenleg azonban már figyelembe veszik a szocio-kulturális háttérrel is a körzetek kialakítása során, a kiegyenlítettbb összetétel biztosítása érdekében.

A Program szerinti roma nemzetiségi neveléssel kapcsolatban az új Óvodavezető arról tájékoztató, hogy az a jogszabályoknak megfelelő módon kerül megszervezése, és **rendelkeznek a szülők által aláírt nyilatkozatokkal**. A program magyar nyelven zajlik, célja a roma hagyományok megőrzése különböző foglalkozásokon keresztül.

Az Alpolgármester és az új Óvodavezető részéről is elhangzott ezen a beszélgetésen, hogy a roma szülőket „*meztévesztették*”: a roma szülők kifejezetten „*szereznek maguk között lenni*”, így nem volt problémájuk korábban azzal, ha a gyermekeik is inkább együtt, illetve egymás között voltak.

Az Alpolgármesterrel és az új Óvodavezetővel folytatott beszélgetést követően az **Elnökkel** találkoztam, aki elmondta, hogy ő maga és gyermekei is a Viola utcai intézménybe jártak. Elmondása szerint korábban ez egy kifejezetten jó színvonalú intézmény volt, ahová szívesen jártak a roma gyerekek. Kérdésre elmondta, hogy Kalocsán kifejezetten erős a roma identitás a közösségen belül, legtöbbször beszélnek a cigány (lovári) nyelvet is otthon, illetve egymás között. Arra a kérdésre, hogy az Óvodában zajló roma nemzetiségi programról van-e bármilyen információja, annak tartalmával kapcsolatban egyeztetett-e vele az intézmény bármikor, határozott nemmel felelt. Kérdésre azt is elmondta, hogy a településen számos olyan személy lakik, aki az óvoda megkeresése esetén alkalmas és képes lenne autentikus roma nyelvű, a roma kultúrát a gyermekekhez közel vivő foglalkozásokat tartani.

Fentieket követően az **Egyesület két aktivistájával** folytattam személyes egyeztetést az Egyesület székhelyén. Megtudtam, hogy az Egyesület tanodát működtet a helyi roma nemzetiségű gyermekek számára, amely tanodát a koronavírus világjárvány miatt elrendelt iskola- és óvoda bezárások hatására nyitották meg annak idején.

Az aktivisták lényegében megismételték, illetve megerősítették azokat az információkat, amelyek a panaszbeadványban szerepeltek a Viola utcai tagóvodában elindult szegregációs folyamatokról, az ellátás minőségének romlásáról, majd a szülők átiratkozási próbálkozásairól.

A szegregációs folyamatok okát ők is abban jelölték meg, hogy míg a körzetben élő nem roma gyermekeket az akkori intézményvezető „kiengedte a körzetből”, addig az itt élő romák hiába jelentkeztek volna másik óvodába, az átjelentkezést nem tették lehetővé számukra, de az is előfordult, hogy a településen lévő másik romatelepről is ide, a Viola utcai óvodába irányították át a gyerekeket. Az egyik jelen lévő aktivista elmondta, hogy ő személyesen is megélte ugyanezt: míg gyermekét érintő átjelentkezési kérelmét elutasították két alkalommal is, annak nem roma csoporttársát ugyanekkor átengedték egy másik tagóvodába.

Az egyeztetés során információt kértem azzal kapcsolatban is, hogy az átjelentkezésben érintett roma szülők hogyan kerültek kapcsolatba az Egyesülettel, illetve a panaszbeadványt előterjesztő beadványozó szervezetekkel. Ezzel kapcsolatban az aktivisták hangsúlyozták, hogy **az érintett szülők maguk kértek segítséget a szervezetektől**, és azt az alkalmat, amikor meghatalmazást adtak az átiratkozási kérelmek előterjesztésére, az ezzel kapcsolatos ügymenet intézésére, fotókkal is dokumentálták.

Az egyeztetésen elhangzott ismételtén, hogy bár a Viola utcai szegregált tagóvoda bezárt, a legnagyobb félelme most az az érintetteknek, hogy a szeptembertől elinduló EGYMI óvodába többségében roma gyermekeket küldenek majd, és itt folytatódik a roma óvodások elkülönítése.

Tekintettel ezen aggodalmakra, szükségesnek láttam a **szeptemberi nevelési év kezdetét követően ismételten helyszíni látogatás lehetőségét fontolóra venni**, amelynek során közvetlenül az itt élő roma szülők véleményét kívántam megismerni azzal kapcsolatosan, hogy milyen tapasztalatot szereztek az indulás óta egyfelől az új EGYMI óvodáról, másfelől a Viola utcai intézmény bezárását követő változásokról.

Arra a kérdésre, hogy a helyi aktivisták **tudnak-e bármit az óvodában folyó nemzetiségi nevelési program céljáról, tartalmáról, nemmel feleltek**. Elmondták ők is, hogy **Kalocsán nyelvet beszélő, hagyományörző közösség él**, és az itt élő gyermekeknek szerintük nem nemzetiségi programra lenne szüksége az óvodában, hanem olyan fejlesztésekre, amelyek elősegítik majd az iskolai sikerességüket. Megjegyezték ugyanakkor, hogy ha az Óvodának erre lenne igénye, a közösség tagjai közül lenne olyan, aki **autentikus foglalkozásokat tudna tartani** a gyermekeknek az intézményben.

2024. október 11-én utaztak munkatársaim ismételten a településre, amelynek során személyesen találkoztak helyi szülőkkel, az Egyesület aktivistáival, valamint a beadványozók két képviselőjével. A helyszínen megjelent szülők megerősítették a panaszbeadványban foglaltakat, ismertették személyes történeteiket és motivációjukat, és egybehangzóan úgy nyilatkoztak, hogy **örülnek a szegregált intézmény bezárásának**. Kérdésre elmondták, hogy **az átiratkozási kérelmek tartalmát, céljait ismerték, azokkal egyetértettek**.

Szintén kérdésre elmondták, hogy **a találkozó időpontjában gyermekeik vegyes csoportokba járnak**, az óvodai ellátással, bánásmóddal elégedettek, további panaszuk nincsen.

Az átiratkozási kérelmekkel kapcsolatban többen elmondták, hogy sokan azért nem mertek csatlakozni, mert **féltek a Fenntartó reakciójától**, hiszen többen érezték magukat kiszolgáltatott helyzetben az önkormányzattól kapott bérlakás vagy közfoglalkoztatás miatt, illetve tartottak az akkori intézményvezetőtől.

Mind az augusztusi, mind az októberi találkozás során számos panasz fogalmazódott meg a helyi roma közösség tagjainak részéről azzal kapcsolatosan, hogy bár az Óvoda szintjén **elindult egy sikeresnek mondható deszegregációs folyamat**, az azonban az iskola szintjén megrekedt, mivel **a helyi roma gyermekeket indokolatlan mértékben irányítják át a gyógypedagógiai ellátást biztosító Kalocsai Nebuló EGYMI-be**,¹⁷ ahol a Kalocsán élők szerint a gyermekek többsége roma származású. Az érintetteket ugyanakkor tájékoztattam arról, hogy **a folyamatban lévő vizsgálatom kizárólag az óvodai szegregációs folyamatok feltárását érinti**, az iskola szintjén megjelenő szegregációs folyamatok külön vizsgálat szükségességét vethetik fel, annak komplexitására is figyelemmel.

---

¹⁷ Kalocsai Nebuló Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelést-oktatást Végző Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény <https://nebulokalocsa.edu.hu/>

III. A vizsgálat alapjogi vonatkozásai

Az alapvető jogok biztosa és helyettesei egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során alapjogi érveket sorakoztatnak fel, autonóm, objektív és neutrális módon járnak el. Ugyanakkor következetesen, zsinórmértékként támaszkodnak az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos korábbi elvi megállapításaira is, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazzák az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi tesztek.

3.1. Az emberi méltósághoz való jog és az egyenlő bánásmód követelménye

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírósági gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő.

Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni.

A méltósághoz való jog része az a követelmény is, mely szerint minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között **tilos indokolatlan, észszerűtlen különbséget tenni.** „Az emberi méltóságban mindenki osztozik, aki ember, függetlenül attól, hogy mennyit valósított meg az emberi lehetőségből és miért annyit.” – írta Sólyom László a 23/1990. (X. 31.) AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolásában.

Az egyenlő méltósághoz való jog az **Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt egyenlő bánásmód követelményében** ölt testet, amelynek értelmében **Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.** Az Alkotmánybíróság ma is helytálló megállapítása értelmében: „A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba.”.

Az Alaptörvény XV. cikk (1)-(2) bekezdései értelmében a törvény előtt mindenki egyenlő, az alapvető jogok tekintetében tiltott a hátrányos megkülönböztetés, az alkotmánybírósági gyakorlat értelmében pedig az emberi méltóság sérelmére megvalósuló egyenlőtlen bánásmód kiterjed az egész jogrendszerre. Az Alaptörvény szerint Magyarország kinyilvánítja, hogy **a velünk élő nemzetiségek** a magyar politikai közösség részei és államalkotó tényezők. Nyelvüket, kultúrájukat ápoljuk és megvédjük.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése azt is előírja, hogy **Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.**

A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmaz. Az alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg. A nem alapvető jogokat érintő hátrányos megkülönböztetés törvényessége az észszerűségi teszt alapján vizsgálendő.

Az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos alkotmányos követelményrendszert az **Ebkvtv.** konkretizálja az élet egyes területeire nézve, külön rendelkezésekkel rögzítve az egyenlő bánásmód követelményét az oktatás területén, továbbá nevesítve a jogellenes elkülönítés tilalmát.

3.2. Oktatáshoz fűződő alapjog

Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdései alapján **minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez**, Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.

Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez.

E jog érvényesítése szükségszerűen állami cselekvést igényel: az állam az elengedhetetlenül fontos ismeretek megszerzését, a gyermekek megfelelő fejlődését többek között az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatással biztosítja. Az Alaptörvény szerint az ismeretbővítés, valamely foglalkozás elsajátításához vagy a magasabb szintű szakmai vagy tudományos oktatásban való részvételhez szükséges tanulás lehetőségét a középfokú oktatás korlátozásmentes és ingyenes elérhetőségével ösztönzi.

Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből eredő intézményvédelmi kötelezettség összetett követelményrendszert támaszt az állammal szemben az alapjogok érvényesülésére. Magában foglalja a szabályozási kötelezettséget (a szervezeti és eljárási biztosítékok megteremtését), adott esetben az anyagi támogatási kötelezettséget, a meglévő vagy az alapjog-érvényesülés szempontjából az Alaptörvény által megkívánt intézményes formák védelmét (s egyben tartózkodást a működés tartalmi befolyásolásától) egyaránt. Ebből következik, hogy az oktatáshoz való jog gyakorlásának lehetőségét az állam köteles biztosítani az intézményi struktúra létrehozásával és fenntartásával.

Az Alkotmánybíróság a 3046/2013. (II. 28.) AB határozatában kiemelte, hogy az oktatáshoz való jog, valamint az államot terhelő intézményvédelmi kötelezettség tartalmával már több határozatában foglalkozott, az ezekben kifejtett álláspontját pedig az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdésével összefüggésben is fenntartja.

Hangsúlyozta, hogy a mindenkori törvényhozó és végrehajtó hatalom alkotmányos joga és egyben kötelessége az oktatási rendszer működtetésének folyamatos figyelemmel kísérése, a felmerülő hibák kijavítása, a hiányosságok pótlása, a működési zavarok elhárítása, az ellehetetlenülés megakadályozása.

Az Nkt. 1 § (2) bekezdése szerint a köznevelés közszolgálat, amely a felnövekvő nemzedék érdekében a magyar társadalom hosszú távú fejlődésének feltételeit teremti meg, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. A köznevelés egészét a tudás, az igazságosság, a rend, a szabadság, a méltányosság, a szolidaritás erkölcsi és szellemi értékei, az egyenlő bánásmód, valamint a fenntartható fejlődésre és az egészséges életmódra nevelés határozzák meg. A köznevelés egyetemlegesen szolgálja a közjót és a mások jogait tiszteletben tartó egyéni célokat. Az Nkt. 1. § (3) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézmények pedagógiai kultúráját az egyéni bánásmódra való törekvés, a gyermek, a tanuló elfogadása, a bizalom, a szeretet, az empátia, az életkornak megfelelő követelmények támasztása, a feladatok elvégzésének ellenőrzése és a gyermek, tanuló fejlődését biztosító sokoldalú, a követelményekhez igazodó értékelés jellemzi.

Az Nkt. 2. § (1) bekezdése szerint az Alaptörvényben foglalt ingyenes és kötelező alapfokú, ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú nevelés-oktatáshoz való jog biztosítása az érettségi megszerzéséig, illetve a szakképzésről szóló törvényben meghatározott feltételek szerinti második szakképesítés megszerzését biztosító első szakmai vizsga befejezéséig a magyar állam közszolgálati feladata.

3.3. Gyermeki jogok

A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti az Alaptörvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat.

Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam köteleességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, mely szerint az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesítése és védelme érdekében.

Az ENSZ Közgyűlése által 1989. november 20-án elfogadott **Gyermekjogi Egyezmény** preambuluma rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államaként **Magyarország kötelezettséget vállalt** a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésére, valamint ezen intézményekben a

jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, és az egészséges környezet biztosítására.¹⁸

A Gyermekjogi Egyezmény 3. cikke minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legfőbb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez.

A Gyermekjogi Egyezmény 19. cikke alapján a részes államok megtesznek minden arra alkalmas intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás bármilyen formájától mindaddig, amíg szüleinek vagy valamelyik szülőjének, illetőleg törvényes képviselőjének vagy képviselőinek, vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll.

3.4. A jogállamiságból levezethető jogbiztonság elve

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint **Magyarország független, demokratikus jogállam**. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybíróági gyakorlat továbbra is releváns.

Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető, kiszámíthatóan szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a kiszámíthatóság és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az alapjogok valódi érvényesülését képes kiüresíteni, megbénítani a szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok mellőzése, figyelmen kívül hagyása. Érdemes utalni itt arra az alkotmánybíróági tézisre, amely szerint közvetlen alkotmányi garanciák gazdaságossági és célszerűségi okokból, az eljárás egyszerűsítése vagy az időszerűség követelményének érvényesülése címén sem mellőzhetők.

3.5. Tisztességes eljáráshoz való jog

Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése kinyilvánítja a tisztességes eljáráshoz való jogot, eszerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és észszerű határidőn belül intézzék, illetve a döntéseiket a törvényben meghatározottak szerint indokolják. Elvként érvényesül a pártatlan és részrehajlás nélküli

---

¹⁸ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.

ügyintézés, amelynek megvalósítása szoros összefüggésben áll a jogegyenlőség, a diszkrimináció tilalma, valamint az emberi méltóság alkotmányos elveivel.

A tisztességes ügyintézés követelménye nem csupán a jogszabályok megtartásával azonos, bár ez mindenképpen szükséges feltétele annak. A tisztességes eljárás azonban ennél többet is jelent, az írott eljárási alapelvek megtartása mellett az olyan szabályokat, mint az udvarias ügyintézés, de szorosan összefügg ez a szabály az észszerű időn belül történő döntés követelményével is.

IV. Érdemi megállapítások

4.1. Szegregációs mechanizmusok Kalocsa óvodás korú gyermekeinek felvételi és átvételi eljárása során

Az elvi állásfoglalásomban több helyen is utaltam arra, hogy Kalocsa Város Óvodája és Bölcsődéje több tagóvodával működött, illetve működik. A köznevelési intézmény Fenntartójának és vezetőjének tájékoztatása szerint a panasz benyújtásának időpontjában **a felvételi körzetek** kialakítása azon az alapon történt, hogy **az adott tagóvoda körzetéből** a szülők **minél rövidebb időn belül eljussanak** gyermekükkel **az intézménybe**. Ez a megoldás azonban azzal a következménnyel járt, hogy a település olyan részein, ahol nagyobb koncentrációban éltek a roma lakosok, az óvodai körzetben is megnőtt a roma nemzetiségű gyermekek száma.

A Magyarországon jól ismert **spontán szegregációs folyamatok** mellett azonban a Viola utcai tagóvoda folyamatos szegregálódását **elősegítette** az a gyakorlat is, hogy a körzetben még jelen levő nem roma családok **átjelentkeztek** olyan tagóvodákba, ahol alacsonyabb volt a roma gyermekek létszáma, az átjelentkezéseket az intézmény vezetője a rendelkezésre álló adatok alapján nem akadályozta meg, hanem támogatta. Megállapítható az is, hogy a panasz időpontjában, egészen **2023 májusáig a Fenntartó, illetve a korábbi Óvodavezető a szegregációs folyamatokat hallgatólagosan tudomásul vette, illetve annak megfékezése és felszámolása érdekében nem kezdeményezett megfelelő intézkedéseket, sőt, a korábbi Óvodavezető a szegregációs folyamatokat az eltérő felvételi gyakorlat alkalmazásával elő is segítette.**

Az egyenlő bánásmód követelményének általános és részletes szabályait az Ebktv. bontja ki.

Az **Ebktv. 8. §-a** szerint **közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül** az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt, a jogszabályban nevesített tulajdonsága, illetve megnevezett csoporthoz tartozása miatt¹⁹ részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.

Az **Ebktv. 10. § (2) bekezdés** szerint **jogellenes elkülönítésnek** minősül az a rendelkezés, amely a 8. §-ban meghatározott tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját a velük összehasonlítható helyzetben lévő személyektől vagy személyek csoportjától – anélkül, hogy azt törvény kifejezetten megengedné – elkülönít.

Az **Ebktv. 4. § g) pontja** alapján **az egyenlő bánásmód követelményét** a köznevelési intézmények, a szakképző intézmények és a felsőoktatási intézmények (a továbbiakban együtt: **oktatási intézmények**) jogviszonyaik létesítése során, jogviszonyaikban, eljárásaik és intézkedéseik során **kötelesek megtartani**. Az **Ebktv. 27. § (1) bekezdés a) pontja** szerint **az**

---

¹⁹ Ebktv. 8. § a) neme, b) faji hovatartozása, c) bőrszíne, d) nemzetisége, e), nemzetiséghez való tartozása, f) anyanyelve, g) fogyatékosága, h) egészségi állapota, i) vallási vagy világnézeti meggyőződése, j) politikai vagy más véleménye, k) családi állapota, l) anyasága (terhessége) vagy apasága, m) szexuális irányultsága, n) nemi identitása, o) életkora, p) társadalmi származása, q) vagyoni helyzete, r) foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama, s) érdekképviselőhöz való tartozása, t) egyéb helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője.

egyenlő bánásmód követelménye kiterjed minden olyan nevelésre, oktatásra, képzésre, amely államilag jóváhagyott vagy előírt követelmények alapján folyik.

Az **Ebkvtv. 27. § (3)** bekezdés szerint **az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti különösen** valamely személy vagy csoport **a)** jogellenes elkülönítése egy oktatási intézményben, illetve az azon belül létrehozott tagozatban, osztályban vagy csoportban, **b)** olyan nevelésre, oktatásra való korlátozása, olyan nevelési, oktatási rendszer vagy intézmény létesítése, fenntartása, amelynek színvonala nem éri el a kiadott szakmai követelményekben meghatározottakat, illetve nem felel meg a szakmai szabályoknak, és mindezek következtében nem biztosítja a tanulmányok folytatásához, az állami vizsgák letételéhez szükséges, az általában elvárható felkészítés és felkészülés lehetőségét.

A Fővárosi Ítéltábla ide kapcsolódó jogi álláspontja²⁰ szerint **a köznevelési jogviszonyban megjelenő jogellenes elkülönítés a spontán módon kialakult szegregáció fenntartásával is megvalósulhat.**

A nevelés-oktatás területén az egyenlő bánásmód kötelezettségével kapcsolatos jogszabályok egyetlen esetben adnak lehetőséget **a származáson alapuló elkülönített oktatásra, ez pedig a nemzetiségi nevelés-oktatás formája.**²¹

Az elkülönített nevelés-oktatás csak akkor jogszerű, ha **az Njtv.-ben meghatározott módon és céllal,** valamint az Ebktv.-ben foglaltaknak megfelelően jön létre. **A nemzetiségi alapon történő nevelés-oktatás** megszervezése három lényeges ponton **különbözik a szegregációtól: az önkéntességben, az elkülönítés céljában, valamint az azonos minőség biztosításában.** Míg a nemzetiségi nevelés-oktatás esetében a kulturális hagyományok, az identitás, a nyelv megőrzése a cél, addig a jogellenes szegregáció esetén ilyen cél nem bizonyítható. A kulturális értékek megőrzése nem eredményezheti a nevelés-oktatás színvonalának csökkenését sem.

Az egyenlő bánásmód követelményére vonatkozó szabályok szerint a **megfelelő információk birtokában, önkéntesen választott, mások kizárására nem irányuló,** és azt nem is eredményező, mások részére **rosszabb körülményeket** létre nem hozó, azt nem eredményező elkülönülés esetén nem jogellenes az elkülönítés, minden más esetben igen.

Megállapítható, hogy **a panaszbeadvány által érintett időszakban fennállt annak a veszélye, hogy a Fenntartó megsértette az egyenlő bánásmód követelményét** azzal, hogy nem tett hathatós intézkedéseket a Viola utcai tagintézményben kialakult szegregációs folyamatok megállítása, illetve felszámolása érdekében, azt **passzivitásával fenntartotta.** Megállapítható ugyanakkor, hogy a Fenntartó 2023 májusában **intézkedett a tagintézmény bezárása érdekében, majd felülvizsgálta és átalakította az óvodai körzethatárokat,** a roma és hátrányos helyzetű gyermekek arányosabb elosztásának szempontjait is figyelembe véve, **az indokolatlan elkülönítéssel kapcsolatos jogellenes állapotot így önmaga szüntette meg.**

4.2. A jogállamiságból levezethető jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog

²⁰ Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.305/2013/20. számú ítélete Budapest, 2014. október 7.

²¹ Ebkt. 28. §

Az Nkt. 8. § (2) bekezdése szerint a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A Nkt. 72. § (2) bekezdése alapján **a szülő** gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének megfelelően, saját vallási, világnézeti meggyőződésére, nemzetiségi hovatartozására tekintettel **szabadon választhat óvodát, iskolát, kollégiumot.**

Az EMMI rendelet 20. § (1) bekezdése szerint az óvodai beiratkozásra a tárgyév április 20-a és május 20-a között kerül sor. A Nkt. 20 § (4) bekezdése alapján az óvoda igazgatója a) **az óvodai felvételi, átvételi kérelemnek helyt adó döntését írásban,** b) **a kérelem elutasítására vonatkozó döntését határozati formában** – a szülő hozzájárulása esetén elektronikus úton – **közli a szülőkkel.** Az óvodai nevelésben való részvételre kötelezett gyermek átvétele esetén az óvoda igazgatója a döntésről értesíti az előző óvoda igazgatóját.

Az Nkt. 49. § (3) bekezdése szerint a települési önkormányzat közzéteszi az óvoda felvételi körzetét, valamint az óvoda nyitvatartásának rendjét. Az óvoda köteles felvenni, átvenni azt a gyermeket, aki életvitelszerűen az óvoda körzetében lakik (kötelező felvételt biztosító óvoda).

Megállapítható, hogy a kapcsolódó rendelkezések **alapelvként fogalmazzák meg,** hogy a szülő **szabadon választhatja meg, hogy** gyermeke mely köznevelési intézményben kezdje meg óvodába járási kötelezettségének teljesítését. Emellett a jogszabály kizárólag azt rögzíti, hogy a települési önkormányzat minden esetben köteles arról gondoskodni, hogy kijelölje az adott település felvételi körzeteit, amelyekhez a kötelező felvételt biztosító intézményt is hozzá kell rendelnie. Ezen túlmenően azonban – természetesen **a rendelkezésre álló szabad férőhelyek terhére – bárkit fel, illetve át lehet venni** akár év közben is (ezt nem tiltja a jogszabály), amennyiben a szülő ezzel kapcsolatos igényt fogalmaz meg. Itt kívánom felidézni, hogy a Fenntartó képviselőjében eljáró polgármester írásbeli válasza szerint a **2023/24-es nevelési évben** a Petőfi Sándor utcai épületben **150 fő engedélyezett létszámra 138** gyerek kérte felvételét, a Bem apó utcai telephelyen **100 fő engedélyezett helyre 88** gyermek iratkozott be, a Csokonai utcai tagóvoda **100 helyére 98 fő jelentkezett,** míg a Zöldfa utcába **100 fő engedélyezett keret mellett 88** gyermeket vettek fel. Megállapítható tehát, hogy **valamennyi tagintézményben a vizsgált időszakban voltak szabad férőhelyek,** amelyek terhére az átjelentkezési kérelmeket jóvá lehetett volna hagyni.

Az Nkt. 37. § (1) bekezdése szerint **a nevelési-oktatási intézmény a gyermekkel, a tanulóval kapcsolatos döntéseit** – jogszabályban meghatározott esetben és formában – **írásban közli a tanulóval,** és az EMMI rendelet 20. § (4) bekezdés b) pontja szerint ezt **negatív döntés esetén határozati formában,** a **jogorvoslati lehetőségről** szóló tájékoztatás mellett teszi, amely jelen esetben **minden kérelmezőt érintően elmaradt.**

Az Alaptörvényben garantált **tisztességes eljáráshoz fűződő jog** része, hogy a hatóságok bárkinek az ügyét részleghajlás nélkül, tisztességes módon és észszerű határidőn belül intézzék. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog magában foglalja mindenkinek a jogát arra, hogy az őt hátrányosan érintő egyedi intézkedések meghozatala előtt meghallgassák, az iratokat megismerje és az igazgatási szervek a döntéseiket indokolják. Az elvek összefüggésben állnak a jó közigazgatás fogalmával, valamint a közigazgatási eljárásjog közös európai elveivel. Elvként érvényesül a **pártatlan, részrehajlás nélküli ügyintézés, a jogegyenlőség, a diszkrimináció tilalma, valamint a tisztességes**

ügyintézés követelménye. A köznevelési intézményeknek kötelessége, hogy minden intézkedésük, döntésük, eljárásuk során **biztosítsák az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését is.** Az Ebktv. 27. § (2) bekezdés a) pontja kifejezetten kiemeli a **felvételi kérelmek elbírálásának kérdéskörét,** amely során az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell.

Jelen esetben tehát nem csak az Nkt., illetve a kapcsolódó EMMI rendelet szabályait sértette meg az intézmény, de azzal, hogy az érintett tizenegy szülő esetében **az írásban beadott kérelmekről nem vett tudomást,** azokkal kapcsolatban nem intézkedett, **felmerülhet az Ebktv. szerinti egyenlő bánásmód követelményének sérelmével kapcsolatos visszásság veszélye is.**

Bár nincs adat arra vonatkozóan, hogy nem roma szülők esetén betartotta-e az írásbeliség és alakszerűség követelményét az Óvoda, de feltehető, hogy **jelen esetben a kérelmek jogszerű elbírálásának elmaradása összefügghetett a kérelmezők roma nemzetiséghez való tartozásával.**

A korábbi Óvodavezető mulasztása mellett a Fenntartót is mulasztás terheli azáltal, hogy az érintett szülők a beadványozók útján írásban, majd később szóban is többször előterjesztett átiratkozási kérelmeire, illetve azok ignorálásával kapcsolatos panaszára vonatkozóan nem indított **vizsgálatot, a kérelmekre és a panaszosok jelzésére írásban nem reagált,** amivel bizonytalanságban tartotta őket, és megfosztotta a további jogorvoslati lehetőségüktől.

Nem fogadható el a korábbi Óvodavezető és a Fenntartó azon érvelése sem, hogy a kérelmező szülők nem erősítették meg kérelmüket szóban, hiszen a jogszabály sehol nem ír elő olyan kötelezettséget, amely szerint az írásban beadott jelentkezési/átjelentkezési kérelmeket szóban meg kellene erősíteni. Ezzel szemben a korábbi Óvodavezetőt, majd a Fenntartót terheli mulasztás azzal kapcsolatosan, hogy az írásbeli megkeresések ügyében nem intézkedett.

4.3. Kalocsa Város Óvodájának és Bölcsődéjének Pedagógiai Programja által szabályozott roma nemzetiségi neveléssel kapcsolatos visszásságok

Vizsgálatom során a Fenntartó és a korábbi Óvodavezető is folyamatosan ellentmondásosan nyilatkozott azzal kapcsolatosan, hogy **rendelkeznek-e hivatalos adatokkal az intézménybe járó roma gyermekek számát, arányát illetően vagy sem.** Egyfelől minden ide kapcsolódó (becslésre kérő) felhívásomat visszautasították azzal, hogy nem gyűjtenek ide kapcsolódó adatokat, másfelől viszont az Intézményvezető többször is hivatkozott arra – ami a Programban is szerepel –, hogy az Óvodában **roma nemzetiségi nevelés zajlik, ráadásul a Program 25%-ban meg is határozza az oda járó roma nemzetiségű gyermekek arányát.**

Az Njtv. 11. § (1) bekezdése szerint valamely nemzetiséghez való tartozás kinyilvánítása az **egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga.** Az Njtv. (2) bekezdése szerint a nemzetiséghez való tartozás kérdésében nyilatkozatra senki sem kötelezhető, törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály azonban **egyes nemzetiségi jogok gyakorlását az egyén nyilatkozatához kötheti.**

Az Alaptörvény XXIX: cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy **a Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk az anyanyelvű oktatáshoz.**

Az Njtv. 17. §-a szerint a nemzetiségek elidegeníthetetlen **közösségi joga** a) önazonosságuk megőrzése, ápolása, erősítése és átörökítése, b) történelmi hagyományaik, nyelvük megőrzése és fejlesztése, tárgyi és szellemi kultúrájuk ápolása és gyarapítása. Az Njtv. 19. § b) pontja alapján a nemzetiségi közösségeknek joguk van többek között a nemzetiséghez tartozók óvodai neveléséhez.

Az Njtv. 22. § (3) bekezdés szerint **a nemzetiséghez tartozó gyermek – törvényes képviselője döntésétől függően** – nemzetiségi anyanyelvű, nemzetiségi két tanítási nyelvű vagy **kiegészítő nemzetiségi óvodai nevelésben**, illetve nemzetiségi anyanyelvű, nemzetiségi két tanítási nyelvű, vagy nemzetiségi nyelvoktató iskolai nevelésben-oktatásban, kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatásban vagy roma nemzetiségi köznevelésben, illetve nemzetiségi kollégiumi nevelésben jogosult részt venni. A **roma nemzetiségi óvodai nevelés**, iskolai nevelés-oktatás **folyhat kizárólag magyar nyelven**, de a gyermek törvényes képviselőjének igénye alapján az intézményfenntartó köteles biztosítani a romani és a beás nyelvek oktatását is.

Az Njtv. 22. § (5) bekezdése szerint a településen meg kell szervezni és fenn kell tartani a nemzetiségi óvodai nevelést, továbbá a nemzetiségi iskolai nevelés-oktatást, – a roma nemzetiség esetében az Njtv. 22. § (3) bekezdése szerinti igénynek megfelelően – **ha ezt ugyanahhoz a nemzetiséghez tartozó legalább nyolc (gyermek) tanuló törvényes képviselője a fenntartótól kérte**, és az óvodai csoport, iskolai osztály a nemzeti köznevelésről szóló törvény rendelkezései alapján megszervezhető.

Az **EMMI rendelet 157. § (1)-(4)** bekezdései szerint a nemzetiségi óvodai nevelés, nemzetiségi iskolai nevelés-oktatás megszervezését az adott nemzetiséghez tartozó **szülő, törvényes képviselő kezdeményezheti** a gyermek, tanuló számára. A kérelmet minden év május 31-ig kell benyújtani a feladatellátás kötelezettjéhez. A nemzetiségi óvodai nevelést, nemzetiségi iskolai nevelést-oktatást a kérelem beérkezését követő naptári évben kezdődő nevelési évtől, tanévtől felmenő rendszerben meg kell szervezni, feltéve, hogy – a kiegészítő nemzetiségi nyelvoktatás és a kiegészítő nemzetiségi óvodai nevelés kivételével – legalább nyolc gyermek, tanuló beiratkozik az óvodába, iskolába. A nemzetiségi óvodai nevelésben, nemzetiségi iskolai nevelésben-oktatásban való részvételt **a szülő, törvényes képviselő önkéntes – teljes körű, befolyásmentes tájékoztatáson alapuló, a választásuk kinyilvánítását tükröző nyilatkozat megtételével igényelhetik**. A nemzetiségi óvodai nevelés, nemzetiségi iskolai nevelés-oktatás megszervezése, valamint az abban való részvétel az illetékes miniszter által vezetett minisztérium honlapján közzétett nyomtatvánnyal vagy nyilatkozattal kezdeményezhető.

Az **EMMI rendelet 159/A. § (1)** bekezdése szerint a nemzetiségi óvodai nevelés, nemzetiségi iskolai nevelés-oktatás iránti, a következő naptári évben kezdődő nevelési évre, tanévre vonatkozó igényt az első óvodai nevelési évre, első iskolai évfolyamra beiratkozni szándékozók körében a feladatellátás kötelezettje – az érintett helyi települési nemzetiségi önkormányzattal együttműködve – méri fel. **Az igényfelmérés során a feladatellátás kötelezettje az érdekelt települési, területi vagy országos nemzetiségi önkormányzat véleményének kikérésével tájékoztatót készít a szülők számára**. A tájékoztatót az óvodai, általános iskolai beiratkozásról szóló tájékoztatóval egy időben, azzal megegyező módon kell a nemzetiségi feladatellátásban érdekelt intézményekben közzétenni.

Az EMMI rendelet 159/A. § (2) bekezdése alapján **a tájékoztató tartalmazza a nemzetiségi óvodai nevelés, nemzetiségi iskolai nevelés-oktatás feladatainak rövid bemutatását, időkeretét, az intézményben működő nemzetiségi óvodai nevelési, nemzetiségi iskolai nevelési-oktatási forma bemutatását, valamint a nemzetiségi nevelésben-oktatásban való részvétel kérelmének adattartalmát.**

Az EMMI rendelet 159/A. § (3) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézmény a nyilatkozattal érintett gyermekek, tanulók nemzetiségénként, nevelési, nevelési-oktatási formánként összesített létszámáról **a beiratkozást követő tizenöt napon belül tájékoztatja óvodai nevelés esetében a feladatellátás megszervezéséért felelős települési önkormányzatot, iskolai nevelés-oktatás esetében a tankerületi központot.** A települési önkormányzat és a tankerületi központ nemzetiségénként, nevelési, nevelési-oktatási formánként, intézményenként és településenként **összesíti az adatokat, és eljuttatja az illetékességi területén működő, a nemzetiségi nevelésben, oktatásban érintett nemzetiségi önkormányzatoknak.**

Jelen elvi állásfoglalásom tényállás részében részletesen kitértem arra, hogy **sem az Elnök, sem a helyi roma Egyesület tagjai,** sem pedig az ügyben érintett, helyszíni vizsgálatom során személyesen megjelent **roma szülők nem tudtak egyértelmű választ adni** arra a kérdésre, hogy az Óvodában és tagintézményeiben zajló nemzetiségi nevelési programot milyen céllal, tartalommal és milyen keretek között szervezték meg.

Arról sem rendelkeztek információval, hogy a szülők **kaptak-e előzetes tájékoztatást** az óvodától a nemzetiségi nevelési programról, ha igen mikor és milyen módon, illetve **aláírtak-e ehhez kapcsolódó nyilatkozatot,** és ha aláírták, tisztában voltak-e annak tartalmával.

A megkérdezett szülők gyakorlatilag valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy **nem tudnak arról, hogy ilyen programot szerveztek volna az óvodában.** Ehhez kapcsolódva azt is megjegyezték, ha volt és van ilyen program az óvodában, azt nem ők kérték, és arra szerintük semmi szükség, mert a gyermekek erős roma identitással bíró közösségben nőnek fel, amelynek tagjai a nyelvet is napi szinten gyakorolják. Véleményük szerint **sokkal inkább az iskolára való felkészítés, illetve az egyéni fejlesztés az, amire a gyermekeiknek szükségük van.**

Abban az esetben, ha – a roma szülők állításával ellentétben – az Óvoda valamilyen formán mégis beszerezte a szükséges nemzetiségi nyilatkozatokat, **rendelkeznie kellett volna a roma gyermekek arányára vonatkozó konkrét számokkal,** ha viszont ilyen nyilatkozatokat nem szerzett be, akkor a Program szerinti roma nemzetiségi nevelés az óvodában **jogszabálysértő módon került (és kerül) megszervezésre.** Ha beszerezte a nyilatkozatokat, akkor azokat **meg kellett küldenie a Fenntartó felé is,** akinek ez esetben tisztában kellett lennie azokkal a roma nemzetiségre vonatkozó számadatokkal, amelyekkel kapcsolatosan azonban több helyen és formában is úgy nyilatkozott, hogy ilyenek nem állnak a rendelkezésükre.

A tisztázatlan tájékoztatási és szervezési körülményeken túl további aggályokat vet fel az is, hogy – amint arra korábban már kitértem – a Program rendre egymásra vetíti a szegénységből és hátrányos helyzetből fakadó problémák és devianciák kérdését a nemzetiségi nevelés fogalmával.

A Program nemzetiségi nevelési programhoz kapcsolódó fejezetében leírtak elsősorban arra fókuszálnak, hogy **a roma gyermekek, illetve családok miben térnek el (elsősorban**

negatív értelemben) a nem roma környezet tagjaitól, és az Óvoda hogyan kívánja ezeket a negatívumokat kompenzálni, a gyermekek beilleszkedésének elősegítésére hivatkozva.

A roma nemzetiségi nevelésről szóló fejezetben például **több helyen előkerül az erkölcsi nevelés fordulata is**, mintha a roma nemzetiségi identitás együtt járna a megfelelő erkölcsiség hiányával: *„Az erkölcsi és közösségi nevelés szempontjából különös jelentőségű a csoportos élményekre épülő közös tevékenységek gyakorlása. (...) Fontos olyan óvodai élet kialakítása, amely segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának fejlődését. (...) Célunk: a 2,5-7 éves korú gyermekek sajátos roma kultúrájából induló (család életviteléből adódó különbözőségekre tekintettel) integrált nevelés, differenciált módszerekkel. (...) Gyermekeink többsége megkésett fejlődésű, részképesség gyengeséggel küzdő, szociális fejlődésében elmaradást mutató, beilleszkedési, magatartás problémákkal küszködő gyermek. A gyermekek nem csupán elszenvedik, de sajnos „tanulói” a nem kívánatos viselkedéseknek, magatartásoknak (önzés, erőszak, agresszió, rosszindulat). (...) Játéktémáikban gyakran visszatérő, motívum a törvénnyel való összeütközést mutató élmények sokasága. Nem lehet velük elfeledtetni, hiszen mindennapi életüket is ez hatja át. A negatív élmények kompenzálása, a jó példák bemutatása, gondolkodásuk pozitív irányba való terelése óriási feladatot ró ránk.”*

Természetesen az erkölcsi nevelés része lehet egy óvodai pedagógiai programnak, de **nem lehet része egy nemzetiségi nevelési programnak, összekapcsolva a nemzetiségi identitás és kultúra kérdéskörével.**

A roma kulturális nevelés fejezetben található az a rész is, amely – ismételtén általánosító, sztereotipizáló módon – úgy mutatja be a roma gyermekeket, **mint akiknek a nem megfelelő mindennapos testi higiéné is az identitásuk része lenne:** *„A roma/cigány gyermekek speciális gondozást, odafigyelést igényelnek tőlünk. Sok esetben a gyerekekkel meg kell ismertetni a testápoláshoz, az étkezésekhez szükséges eszközök nevét, funkcióját, azok használati módját. Az egészségügyi szokások, szabályok tudatosítására fokozott gondot kell fordítani. A test tisztántartása iránti igényüket a rendszeres heti fürdetés során is alakítjuk. Az önálló öltözködéshez szükséges mozdulatok begyakoroltatására is nagy gondot fordítunk. Hangsúlyt fektetünk a rendezett külső, esztétikus megjelenés iránti igény formálására is.(...) Fontos feladatunk igény szintjük növelése, különösen a tisztaság-ápoltság terén.”*

Ezzel kapcsolatosan is azt jegyzem meg, hogy míg a testi higiénével kapcsolatos ismeretek kialakítása kisgyermekkorban valóban fontos téma lehet, és megjelenhet az óvodában is, **azonban ez sem olyan kérdés, aminek bármilye helye lenne a nemzetiségek önazonosságával, kulturális örökségével kapcsolatos kérdések között.**

Különösen kiugrónak találtam a kontrasztot a roma nemzetiségi nevelés fejezetben leírtakkal kapcsolatban, összevetve a Program azon fejezetével, amely az óvodában megvalósított kétnyelvű német nemzetiségi nevelés irányelveit foglalja össze: *„A gyermekek érzelmeire építve megalapozzuk a német nemzetiségi nyelvhez, a magyarországi németek kultúrájához való kötődést és az identitástudat kialakítását.”* A program elsődleges célja a dokumentum szerint – nagyon helyesen – a városban élő német nemzetiségű családok gyermekeinek **a német nyelvvel való megismertetése, valamint a német nemzetiségi identitás megőrzése, megerősítése.** *„A magyarországi németek kultúrájával, hagyományaival, életformájával való megismerkedés során a gyerekek lehetőséget kapnak arra, hogy a mindennapok során megéljék a német nyelvet. (...) „Ismerjék és ragaszkodjanak*

a német nemzetiség szokásaihoz, hagyományaihoz, szűkebb – tágabb környezetükhöz. Alakuljon ki nemzeti identitástudatuk. A korai kétnyelvűség ne adjon helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.” A Program szerint a német nemzetiségi nevelésben részt vevő gyermekeknek legalább az óvodai élet 50%-ában biztosítja az Óvoda a kétnyelvű nevelést.

Látható, hogy míg a német nemzetiségi nevelés a nemzetiségi óvodai nevelés céljai mentén az identitás megerősítése, a kulturális értékek megőrzése érdekében fogalmaz meg célokat, addig **a roma nemzetiségi nevelés fejezetben** – bár itt is megfogalmazásra kerülnek az identitás megőrzésével kapcsolatos pozitív célkitűzések – **rendre olyan előítéletes megközelítésekkel találkozunk, amelyek alapjaiban kérdőjelezik meg a Program valódi célját és hitelességét**, különösen, hogy mint az kiderült, az érintett szülőknek alapvetően fogalmuk sem volt arról, hogy a gyermekeik nemzetiségi nevelési programban vesznek részt az óvodában.

A **nemzetiségi nevelés jogszabályokban is rögzített célja** a hazánkban élő nemzetiségi közösség tagjai identitásmegőrzésének elősegítése, az anyanyelv, kultúra, hagyományok megismerése, és a **pozitív identitáskép és önazonosság megerősítése**. A Programban rendre előforduló, kifejezetten sztereotipizáló, általánosító kijelentések azonban alkalmasak lehetnek arra, hogy a közösség tagjainak **emberi méltóságát sértsék**. Nem pusztán a pozitív énkép, illetve a nemzetiségi identitás erősítéséhez nem járulnak hozzá, azzal inkább **ellentétes hatást fejtenek ki**. Ezért különösen **értelmezhetetlen és szükségtelen a szegénység és a roma származás összemossa, egymásra vetítése**, hiszen a Program külön fejezetben foglalkozik a hátrányos helyzetből fakadó kihívásokkal.

2017. augusztus 31-ig a nemzetiség óvodai nevelés és a nemzetiség iskolai oktatás irányelvét a **17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet** szabályozta. Ezt követően azonban a nemzetiségi óvodai nevelési programok tartalmának **jogszabályi szintű szabályozása megszűnt**, jelenleg az Oktatási Hivatal honlapján érhető el ide vonatkozó ajánlás egy irányelv formájában (a továbbiakban: Irányelv).²² Az Irányelv szerint a nemzetiségi óvoda a tevékenységi formákat az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján alakítja ki, a tartalmakhoz felhasználja a nemzetiségi nyelvi, irodalmi, zenei, szellemi és tárgyi kultúra értékeit. **Az óvodai nevelés magába foglalja a nemzetiségi hagyományok, szokások tovább örökítését, valamint a nemzetiségi identitás megalapozását és fejlesztését**. A magyar nyelvű roma/cigány kulturális nevelést folytató óvodai nevelés keretében az óvoda pedagógiai programja tartalmazza a roma/cigány kultúra, művészetek és hagyományok értékei közül azokat, amelyek a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodnak.

Az Irányelv szerint nemzetiségi óvodai nevelés az óvodás korú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően **a nemzetiség nyelvének és kultúrájának megismerését és elsajátítását, a kulturális hagyományok átörökítését és fejlesztését szolgálja**.

A nemzetiségi nevelés célja és feladata, hogy

- biztosítson anyanyelvi környezetet a gyermekek számára;
- ápolja és fejlessze a nemzetiségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat;
- készítse fel a gyermeket a nemzetiségi nyelv iskolai tanulására;

---

²² https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_nemzetisegi_oktatashoz

- segítse a nemzetiségi identitástudat kialakulását és fejlesztését.

A nemzetiségi óvodai nevelést folytató óvodákban jellemzően a nemzetiség nyelvén kell szervezni a gyermekek óvodai életét. A nemzetiségi óvoda nevelő munkáját kiegészíti a **családdal (szülőkkel, nagyszülőkkel), a nemzetiségi intézményekkel, szervezetekkel való együttműködés, különösen a gyermekek nyelvi kultúrájának fejlesztése a hagyományápolás és a nemzetiségi identitástudat megalapozása és fejlesztése terén.** A nemzetiségi óvodai nevelést folytató óvodának a nemzetiségi kultúra és nyelv ápolását segítő eszközökkel is rendelkeznie kell. Fontos, hogy az óvoda környezete tükrözze a nemzetiség kultúráját, a nemzetiség életmódját, szokásait, hagyományait és tárgyi emlékeit.

Az UNESCO és az Európa Tanács közreműködésében 2014-ben megjelent **Inklúzió a kezdetektől, Útmutató a roma gyermekek koragyermekkori gondozásáról és neveléséről**²³ című útmutató szerint a befogadó, inkluzív nevelési-oktatási intézményben **az elfogadás megjelenik a pedagógus attitűdjében és a fizikai környezetben is.** Ennek része, hogy a pedagógus ismeri az adott társadalmi kisebbségben lévő csoport háttérét, történelmét, kultúráját, a fizikai térben megjelennek olyan elemek, amelyekben a roma kultúra visszatükröződik, így az a roma gyermek és szülője számára otthonosságot sugároz. Rendkívül fontos a roma gyermek **pozitív énképének erősítése, és a tisztelet kifejezése** a roma gyermek családi háttere és kulturális identitása iránt. A **roma származású pedagógus, illetve pedagógiai asszisztens alkalmazása** nemcsak azoknak a gyermekeknek segíthet, akiknek nyelvi nehézségeik vannak, de arról is biztosíthatja a roma szülőket és gyermekeket, hogy az intézmény elfogadja a roma kultúrát. A **roma származású iskolai (óvodai) alkalmazott** jelenti az otthoni kultúra és a nevelési-oktatási intézmény kultúrája közötti szorosabb kapcsolat kialakításának lehetőségét, támogatja a szülőket gyermekük iskolai (óvodai) sikerességében, és elősegíti az óhatatlanul felmerülő konfliktusok feloldását.²⁴

A rendelkezésemre álló adatok szerint ugyanakkor az állapítható meg, hogy miközben az Óvoda Pedagógiai Programja szerint roma kulturális nevelés zajlik az intézményben, a korábbi Óvodavezető és a Fenntartó képviselője a hivatalos megkeresések során **a roma gyermekeknek még a számáról, arányáról sem tudott, vagy nem kívánt nyilatkozni,** és ugyanígy nem kaptam információt arra vonatkozóan sem, hogy az Óvodában **foglalkoztatnak-e bármilyen munkakörben roma nemzetiségű személyt,** vagy, hogy **bevonnak-e roma nemzetiségű személyt a roma nevelési program megtervezésébe és végrehajtásába.** Ez utóbbi abból a szempontból is érdekes lehet, hogy – legalábbis az alapján, ahogyan arról a helyi közösség tagjai informáltak – a településen több olyan személy is van, aki végzettsége és roma nemzetiséghez való tartozása alapján is **alkalmas lenne arra, hogy a gyermekeknek autentikus nemzetiségi foglalkozásokat tartson, akár anyanyelven is.**

Ahogy arra már szintén utaltam korábban, a roma közösség tagjaival kapcsolatban a Programban megjelenő sztereotip fordulatok **felvetik a helyi óvodai nemzetiségi nevelési program hitelességének kérdését.** Ezen túlmenően a Programban olvasható számos kijelentés

²³ Inclusion from the start: guidelines on inclusive early childhood care and education for Roma children, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227503>, magyarul:

https://www.academia.edu/20100916/Inkl%C3%BAzi%C3%B3_a_kezdetekt%C5%91l_%C3%A9Atmutat%C3%B3_a_roma_gyermekek_koragyermekkori_gondoz%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l_%C3%A9s_nevel%C3%A9s%C3%A9r%C5%91l

²⁴ ua.

alkalmas lehet arra is, hogy sértse a roma nemzetségű gyermekek és családtagjaik emberi méltóságát.

Meg kell jegyezni azt is, hogy a kalocsai roma nemzetiségi óvodai nevelési programban található általánosító és lekicsinylő megközelítésmódok alkalmazásának gyakorlata nem egyedülálló hazánkban. Sajnálatos módon általánosan tapasztalható az a jelenség, **hogy a szegénységből fakadó devianciák összekapcsolódnak a romákhoz, mint nemzetiségi csoporthoz fűződő sztereotípiákkal**, ami társadalmi feszültségeket és előítéleteket eredményez. A köztudatban a roma közösségeket ugyanis sokszor a szegénységgel és a devianciával azonosítják, így az ilyen diskurzusok gyakran **stigmatizálják őket**. A szegénység és a deviancia összemosása, majd etnikai köntösbe öltöztetése erőteljesen hozzájárul a **roma közösség marginalizációhoz**.

A **devianciák és a szegénység etnicizálása** elsősorban bizonyos társadalmi konstrukciókon alapul. Az etnicizálás folyamata során a szegénységben élő romák szegénységi létből fakadó devianciáit a kultúrájukhoz, hagyományaikhoz és életmódjukhoz kötik, ami a szélesebb társadalom részéről előítéletekhez vezet. A társadalom peremén élő, deprivációval küzdő társadalmi csoportoknál megjelenő devianciák etnicizálása természetesen nem csak a roma kisebbséget érinti, az világszerte ismert jelenség, és számos területen és formában megjelenhet a legkülönbözőbb kisebbségi csoportokat érintően.

Társadalomkutatók és szociálpolitikusok évtizedek óta vitáznak azon, hogy **a roma identitás összetevői** mennyiben kapcsolódnak össze azzal a ténnyel, hogy a közösség tagjai **felülreprezentáltak a társadalom legszegényebb, legkiszolgáltatottabb és leginkább kirekesztett rétegeiben**, illetve amikor „roma politikáról” beszélünk, az mennyiben választható szét a szegénységgel kapcsolatos politikáktól, a roma kultúra vajon szegény szubkultúra-e, és ha igen, mennyiben.²⁵ Állásfoglalásom célja természetesen nem ezen kérdések eldöntése, megválaszolása, azt azonban nemzetiségi biztoshelyettesként leszögezhetem, hogy a hazánkban élő nemzetiségek **közösségi jogainak érvényesítésével**, a nemzetiségi identitástudat megerősítésével kapcsolatos jogalkotói szándék a pozitív identitástudat kialakítását tűzte ki célul, így a nemzetiségi, és ezen belül roma nevelési programok **nem keverhetők össze a köznevelési intézményekben is megjelenő társadalmi egyenlőtlenségek kompenzálásának kérdéseivel, azok felszámolásának lehetőségeivel, mint ahogy az Kalocsán megtörtént**. Hangsúlyozni szeretném, hogy a **társadalmi különbségek kiegyenlítését célzó programokat nem lehet úgy kialakítani és megvalósítani, hogy az sztereotipizáló és stigmatizáló jellegű legyen, sértve a gyermekek emberi méltóságát**.

4.4. Együttműködési kötelezettség megsértése

Az Alaptörvény 30. cikk (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa alapjogvédelmi tevékenységet lát el, eljárását bárki kezdeményezheti. Az Alaptörvény 30. cikk (2) bekezdése azt rögzíti, hogy az alapvető jogok biztosa az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott

---

²⁵ Ld. pl.: Szuhay Péter: A magyarországi cigányok kultúrája: etnikus kultúra vagy a szegénység kultúrája, Panoráma, Budapest, 1999.; Ladányi János – Szelényi Iván: A roma etnicitás „társadalmi konstrukciója” Bulgáriában, Magyarországon és Romániában a piaci átmenet korszakában, Szociológiai Szemle 2001/4. 85-95. o.

visszasságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltatja, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez.

Az Ajbt. 21. § (1) bekezdés a) pontja szerint **az alapvető jogok biztosa, a kiadmányozási jog alapján pedig a helyettesei is a vizsgálat során** a vizsgált hatóságtól az általa lefolytatott eljárással, illetve az eljárás elmulasztásával kapcsolatban **adatokat és felvilágosítást kérhetnek**, valamint a keletkezett iratokról másolat készítését kérhetik.

Az Ajbt. 21. § (2) bekezdésébe azt is rögzíti, hogy **az alapvető jogok biztosa megkeresésének az általa megállapított határidőn belül eleget kell tenni, és ez a határidő nem lehet rövidebb tizenöt napnál.**

Az Ajbt. 25. § (1) bekezdés szerint **az alapvető jogok biztosa vizsgálatainak lefolytatása, illetve a vizsgálat megtervezése érdekében** a vizsgált hatóság, **a vizsgált hatóság vezetője**, a vizsgált hatóság felügyeleti szervének vezetője, a kért vizsgálat lefolytatására jogszabály által egyébként feljogosított szerv vezetője, valamint a vizsgált hatóság munkatársa a 21. § (1) bekezdésében meghatározott esetekben **az alapvető jogok biztosával együttműködik.**

Az Ajbt. 25. § (2) bekezdése szerint, ha a vizsgált hatóság az együttműködéssel kapcsolatos kötelezettségét megalapozott indok nélkül nem vagy késedelmesen teljesíti, ez a tény a jelentésben/elvi állásfoglalásban rögzíthető, és az ombudsman éves beszámolójában külön kiemelhető.

Az alapvető jogok biztosának és biztoshelyetteseinek feladatellátásához rendelt lehetséges vizsgálati módszereket az idézett jogszabályhelyek egyértelműen és kétséget kizáróan meghatározzák. Ezeknek az eljárási szabályoknak a gyakorlati érvényesülése teszi lehetővé a zavartalan feladat- és hatáskör ellátást.

Amennyiben a megkeresett szerv a törvény által szabályozott formalizált eljárási szabályok alapján kiadott megkeresésre egyáltalán nem válaszol, vagy érdemi módon nem válaszol, azzal akadályozza az Alaptörvényben meghatározott feladat ellátását, továbbá lehetetlenné válik, vagy jelentősen megnehezül az adott ügygel összefüggő körülmények felderítése és az annak eredményétől függő intézkedések megtétele.

Ahogy arról fent, az ügy tényállásának ismertetése során beszámoltam, **a korábbi Óvodavezető azon kérésemet**, hogy küldje el tagóvodánként és csoportonként az intézménybe járó gyermekek adatait **elutasította** azzal, hogy egy személyes látogatás keretében szeretné ezeket a kérdéseket egyeztetni. Ezt követően **hiánypóoló felszólítást** küldtem számára, amelyre – a fentebb részletesen kifejtettek szerint – szintén nem válaszolt érdemben, ezzel **megsértette az Ajbt. 25. § (1) bekezdéséből származó együttműködési kötelezettséget.**

V. Összefoglalás

Összefoglalva megállapítható, hogy a 2021 és 2023 közötti nevelési években az Óvoda korábbi vezetője a nem roma és roma szülők átjelentkezési kérelmeinek eltérő elbírálásával – amit a Fenntartó passzivitásával tudomásul vett – **hozzájárult a Viola utcai tagóvoda szegregációs folyamatainak megerősödéséhez, majd az intézmény teljes szegregációjához,** és ezzel megsértette az oda járó roma gyermekek egyenlő bánásmódhoz fűződő jogát.

Megállapítható az is, hogy a panaszügyben érintett szülők szabályosan előterjesztett **átvételi kérelmére** az intézménytől írásban a felvételt/átvételt elutasító vagy támogató **írásbeli döntés nem érkezett,** így fellebbezési joguktól elzárták a kérelmezőket. A Fenntartó tudtával és feltételezhetően egyetértésével történő **jogsértő eljárás** megalázó helyzetbe hozta a szülőket, bizonytalanságban tartva őket a tanév kezdetéig azzal kapcsolatban, hogy vajon hol folytatja gyermekük ősztől az óvodát. A Fenntartó többszöri felhívás, figyelmeztetés után sem intézkedett a jogszerű eljárás biztosítása érdekében, ezzel **megsértette a jogállamiságból levezethető jogbiztonság követelményét, és a beadványozókat meghatalmazó szülők tisztességes eljáráshoz fűződő jogát.**

A korábbi Óvodavezető eljárásom során tanúsított magatartása, az elégtelen, hiányos adatszolgáltatás **akadályozta vizsgálatom objektív lefolytatását, ezzel megsértette az Ajbt. 25. § (1) bekezdéséből származó együttműködési kötelezettségét.**

Fentiekén túl megállapítható azonban az is, hogy a Fenntartó a szegregált tagóvodát azóta bezárta, amivel **a szegregációval kapcsolatos visszásságot önként megszüntette.** A körzethatárok újratervelésével **lépéseket tett annak érdekében is,** hogy a jövőben elkerülhetővé váljon a hasonló jellegű, szegregációt okozó folyamatok kialakulása. Pozitívként kell megemlíteni azt is, hogy végül a szülőkkel lebonyolított találkozások során **a megjelentek egyöntetűen pozitívan nyilatkoztak** arról, hogy **a gyermekek az Óvoda tagintézményében a találkozások idején jó helyen vannak,** megfelelő ellátást kapnak és jól érzik magukat.

A konkrét ügy végezetül rámutatott: az a tény, hogy a **nemzetiségi óvodai (és iskolai) nevelési-oktatási programok tartalmi lehetőségeit jelenleg nem határozzák meg jogszabályi keretek,** oda vezethet, hogy a sok esetben jó szándékkal elkészített programok a roma nemzetiség esetén összekeverednek olyan elemekkel, amelyek alapvetően a szegénységgel kapcsolatos hátrányok kompenzálásának tárgykörét érintik. Ennek során előfordulhat, hogy a program olyan sztereotip fordulatokat sorakoztat fel, illetve megközelítéseket alkalmaz, amelyek összességében **a nemzetiségi nevelés-oktatás célkitűzéseivel ellentétes hatást fejtenek ki.** Az Óvoda Pedagógiai Programjában a nemzetiségi identitás összemosása a szegénységből és deprivációból fakadó devianciákkal, valamint a roma nemzetiségű családok számos helyen történő sztereotip ábrázolása **alkalmas lehet a roma gyermekek és hozzátartozóik emberi méltóságának megsértésére, és mindazzal ellentétes, ami egy óvodai nemzetiségi nevelési program célja lehet.** Alappal feltételezhető az is, hogy az érintett gyermekek szülei a nemzetiségi programhoz vagy nem adták meg a jogszabályban előírt hozzájárulásukat, vagy ha meg is adták azt, **elmaradt az azzal kapcsolatos megfelelő, teljes körű tájékoztatásuk.**

Az Óvoda roma nemzetiségi programjának tartalmával kapcsolatos aggályok ismételtén rávilágítottak arra, hogy szükséges lehet **jogszabályi szinten kereteket adni** a köznevelési intézmények számára nem csak a nemzetiségi programok valós céljáról, de azok lehetséges tartalmáról is.

VI. Javaslatok

A vizsgálatom során feltárt visszasságok megszüntetése, valamint jövőbeni elkerülése érdekében az Ajbt. 31. §-a és 32. §- alapján javaslom, hogy:

1. **Kalocsa Város Óvodája és Bölcsődéje vezetője**, valamint **Kalocsa Város Önkormányzata**, mint az intézmény fenntartója a jövőben is tegyen meg mindent annak érdekében, hogy – a körzethatárok rendszeres felülvizsgálata mellett – **biztosítva legyen a település roma nemzetiségű óvodás gyermekeinek egyenlő bánásmódhoz fűződő joga** mind az **óvodai felvétel**, mind az **óvodai csoportokba történő besorolás** során. Az Óvodavezető és a Fenntartó fokozottan figyeljen oda, hogy a szülői kérések elbírálása során is **betartsa az írásbeliség követelményét**.
2. **Kalocsa Város Óvodája és Bölcsődéje vezetője** együttműködésben Kalocsa Város Roma Nemzetiségi Önkormányzatával készítsen egy teljes körű, közérthető **tájékoztatót** az óvodában zajló roma nemzetiségű programról, és intézkedjen, hogy azt **megismerje és megértse valamennyi érintett szülő**. Vizsgálja meg továbbá, hogy minden olyan gyermek vonatkozásában **beszerezték-e a szükséges szülői hozzájáruló nyilatkozatokat**, akik a programban részt vesznek, és ha nem, azokat – a szülők teljes körű tájékoztatása mellett – **szerezze be**. Ezzel párhuzamosan **vizsgálja felül az Óvoda Pedagógia Programjának roma nemzetiségi nevelésre vonatkozó részeit**, és mindazon tartalmakat, amelyek abban jelenleg a szegénységgel függenek össze, azokat a Program szegénységgel, illetve hátrányos helyzettel összefüggő részeiben tüntesse fel, **elkülönítve a roma identitáshoz kapcsolódó kérdésektől, illetve programtól**. A roma nemzetiségi program tartalmát a **pozitív nemzetiségi identitás megerősítése** mentén dolgozza át. Vizsgálja meg, hogy a roma nemzetiségi program kidolgozása és végrehajtása során **be tud-e vonni olyan szakembert**, aki maga is a roma nemzetiségi közösség tagja és autentikus tudással bír a témáról. A Fenntartó képviselőjében **Kalocsa Város Polgármestere** segítse elő és kísérelje figyelemmel a javasolt intézkedés végrehajtását.
3. A **Belügyminisztérium Köznevelési Államtitkára** vizsgálja meg, hogy a jelenleg kizárólag az Oktatási Hivatal honlapján elérhető Irányelv elegendő-e a nemzetiségi óvodai és iskola nevelési program tartalmával kapcsolatos útmutatásra, vagy szükséges ezen kérdéseknek újra jogszabályi szinten – számonkérhető módon – keretet adni. Mindezek alapján fontolja meg a nemzetiségi, köztük a roma nemzetiségi nevelés-oktatására vonatkozó Irányelv **jogszabályban történő ismételt rögzítését**.

Budapest, 2025. január 31.

Szalayné Sándor Erzsébet
egyetemi tanár,
a Magyarországon élő nemzetiségek
jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes